

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY
KARLOVY V PRAZE**

Bakalářská práce

2011

Kateřina Šachová

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY
KARLOVY V PRAZE**

KATEDRA KULTUROLOGIE

Bakalářská práce

Kateřina Šachová

**Grantová podpora kultury v ČR a možnosti
využití dotací z fondů EU**

Grant financial donation from EU funds specialized
to support culture in Czech Republic

Praha, 2011

PhDr. Josef Žák

Autorka děkuje svým blízkým, především rodičům za velkorysou morální podporu a nezbytnou materiální pomoc, kterou jí poskytovali nejen při vyhotovování této práce, ale i po celou dobu studia. Mé poděkování patří též PhDr. Josefu Žákovi jako vedoucímu práce, Mgr. Michalovi Prokopovi za ucelené uvedení do popisované problematiky a dalším, kteří se ochotně podělili o své myšlenky a zkušenosti ze svého oboru.

V Plzni, 25. července 2011

Kateřina Šachová v. r.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Plzni, 25. července 2011

.....

vlastnoruční podpis

Abstrakt

Tato práce popisuje systém grantové podpory kultury v České republice a možnosti získávání finančních prostředků z fondů Evropské unie. Jejím cílem je objasnit fungování grantové politiky, její východiska, specifika a problémy. Charakterizuje základní náležitosti projektové žádosti o grant.

V jejím úvodu jsou vymezeny základní pojmy předmětného tématu, kultura, dar, peníze a grant. Následuje kapitola o státní kulturní politice ČR s důrazem na ekonomický potenciál kultury. Obsáhlá třetí kapitola se věnuje vícezdrojovému financování kultury, je zaměřena na příslušné dotační tituly, jejich obsah. Charakterizuje jednotlivé typy subjektů, kterým jsou programy určeny, a definuje podmínky získávání dotací. Zároveň postihuje slabé stránky grantové podpory kultury České republiky. Závěrečná část je zaměřena na fondy Evropské unie, jejich druhy a snaží se postihnout problematiku jejich využití a aplikace v České republice.

Tato převážně teoretická práce je doplněna praktickými zkušenostmi a myšlenkami osob dlouhodobě se pohybujících a pracujících v příslušném oboru.

Summary

This work describes the system of grant support for culture in the Czech Republic and the possibilities of acquiring financial means from EU funds. It aims for clarification of the functions of grant policy, its basis, specifications and problems. It characterizes the basic requirements of the project grant application.

The basic terms of the topic, culture, donation, money and grant money are defined in the introduction followed by the chapter describing the state cultural policy of the Czech Republic with an emphasis on the economic potential of culture. Extensive third chapter is devoted to multi-source financing of culture, is focused on the grant titles, their content. It characterizes the single types of entities, which the programs are designed for and defines the conditions for obtaining grant money. It also features the weaknesses of the system of grant support for culture in the Czech Republic. The final section focuses on EU funds, their types and tries to capture the issue of their efficiency and application in the Czech Republic.

This mostly theoretical work is supplemented by practical experience and ideas of authorities working in this field for a long period of time.

Obsah

Abstrakt	5
Summary	6
Seznam zkratek	9
1 Základní vymezení pojmů	10
1.1 Pojem kultura	11
1.2 Dar	13
1.2.1 Instituce daru	13
1.2.2 Peníze	15
1.3 Dárce a různé podoby daru	16
1.4 Grant	16
2 Vztah státu ke kultuře	18
2.1 Kulturní politika ČR	18
2.2 Ekonomický potenciál kultury	20
3 Vícezdrojové financování kultury	21
3.1 Státní veřejný rozpočet	21
3.1.1 Ministerstvo kultury České republiky	22
3.1.2 Státní finanční prostředky mimo Ministerstvo kultury ČR ...	31
3.2 Kraje	31
3.3 Obce	33
3.3.1 UNESCO	35
3.3.2 Evropská unie	35
3.3.3 Finanční mechanismy EHP/ Norsko	36
3.3.4 Zahraniční kulturní centra	37
3.4 Soukromé subjekty	38
3.5 Slabé stránky grantové podpory kultury v ČR	39
4 Fondy Evropské unie	40
4.1 Komunitární programy	42
4.1.1 Program Culture	42
4.1.2 Program MEDIA	46
4.2 Strukturální fondy	48

4.2.1	Historie regionální politiky	48
4.2.2	Období 2007- 2013	49
4.2.3	Aplikace regionální politiky EU v ČR.....	50
5	Charakteristika grantových žádostí	54
6	Závěr	56
Seznam pramenů		58
	Tištěné dokumenty	58
	Elektronické dokumenty	59
	Ústní prameny.....	62
Přílohy		63
	Příloha 1 – Příspěvkové organizace Ministerstva kultury ČR	64
	Příloha 2 – Seznam dotačních titulů Ministerstva kultury pro rok 2011	66
	Příloha 3 – Přehled dotací Plzeňského kraje pro rok 2011, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu	70
	Příloha 4 – Operační programy v ČR v období 2007 – 2013	71

Seznam zkratk

ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
EHP	Evropský hospodářský prostor
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
FM EHP	Finanční mechanismus Evropského hospodářského prostoru
FM Norsko	Finanční mechanismus Norsko
HDP	Hrubý domácí produkt
IOP	Integrovaný operační program
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-accession Nástroj předvstupních strukturálních politik
MF	Ministerstvo financí
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
NKM	Národní kontaktní místo
NNO	Nestátní nezisková organizace
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistiques Klasifikace územních statistických jednotek
OSN	Organizace spojených národů
PHARE	Poland and Hungary: Aid for the Restructuring of Economies - Pomoc Polsku a Maďarsku při restrukturalizaci hospodářství
ROP	Regionální operační program
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development - Zvláštní předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu
ÚSC	Územně samosprávný celek

1 Základní vymezení pojmů

Unikátnost člověka spočívá v uvědomění si vlastní jedinečnosti, kterou na jedné straně používá jako nástroj proti ostatním živočišným druhům a k ovládnutí okolního prostředí, především přírody, avšak na straně druhé má možnosti a schopnosti ji prostřednictvím sociálních i kulturních prostředků a mechanismů rozvíjet. Lidskou podstatu, spočívající také v tvořivosti, poznávání, rozvíjení estetického vnímání a dalších činnostech zušlechťujících ducha, nejlépe vystihují slova Abrahama Maslowa, představitele americké psychologie, „*Čím člověk může být, tím musí být*“¹ (Maslow 1970:46). Ve své knize *Motivation and Personality* (Motivace a Osobnost, 1970, 2.vyd.) se zabývá teorií lidských potřeb, které hierarchicky uspořádal do pyramidy, jejíž základ tvoří fyziologické potřeby a na vrcholu je ona úroveň sebeaktualizace, jiným slovem seberealizace. Na základě zpětného pohledu do historie lidského druhu se domnívám, že během vývoje člověka pyramida změnila svůj tvar i obsah ve prospěch seberealizačních potřeb. Důležité je podotknout, že společenský vývoj neprobíhal a stále neprobíhá ve všech částech Země stejně. Obecně lze ale konstatovat, že čím je společnost rozvinutější, tím jsou procesy a systémy k uspokojování potřeb složitější.

Grantovou politiku z toho nevyjímá. Jedná se o oboustranné uspokojení potřeb. Na jedné straně jsou města, kraje, státu, unie apod. a na druhé straně instituce či organizace, které svými finančními prostředky nedosahují potřebné výše k jejich uspokojení.

V současnosti se stává nutností propojení různých oborů, konkrétně antropologie, sociologie, filozofie, psychologie, ekonomie, práva, historie a další, tudíž i oblast grantové politiky vyžaduje multidisciplinární pohled. K pochopení samotné problematiky grantové podpory se zaměřením na kulturu, je nutné na počátku objasnit klíčová slova této práce, díky čemuž si lépe uvědomíme prostor, ve kterém se budeme pohybovat.

¹ *What a man can be, he must be.* Překlad vlastní.

1.1 Pojem kultura

Vymezení pojmu kultura není jednoduché, neboť se jedná o příliš široký pojem, jehož výklad je v každém vědním oboru odlišný. Jak nám dokládá samotná historie pojmu „kultura“, vznikla řada škol a směrů, které se věnovaly otázce postavení člověka v kontextu kultury.

Etymologický význam slova „kultura“ pochází z latinského „cole“, „colere“, jehož sousloví „agri cultura“ bylo původně spojováno s obděláváním zemědělské půdy. S novým pojetím přišel římský filozof Marcus Tullius Cicero v knize Tuskulské hovory (45 př. n. l.), který označil filozofii jako kulturu ducha. Rozsah pojmu kultura a jejího významu v dalších historických obdobích souvisel s tehdejší postojem společnosti k životu, přírodě, filozofii a bytí obecně. Na základě dobového smýšlení filozofové, historici i jiní badatelé vymezovali dimenze kultury různými způsoby: od antické charakteristiky lidské vzdělanosti, renesančního vymezení kultury jako pomyslné hranice mezi člověkem a přírodou, přes osvěcenské zušlechťování a rozvoj lidských schopností, odlišná filozofická pojetí kultury v 18. a 19. století, až po ustanovení vědní dimenze kultury.

První antropologickou definici kultury položil sir Edward B. Tylor ve svém díle *Primitivní kultura* (Primitive Culture, 1883). „*Kultura nebo civilizace, ve svém širokém významu, je složitý celek, který zahrnuje vědění, víru, umění, právo, morálku, zvyky atd., které si člověk jako člen společnosti osvojil.*“² (Tylor 1883:1) Rozšířil původní rozměr kultury jako humanizujícího nástroje člověka o veškeré nadbiologické prostředky a mechanismy, kterými se člověk adaptoval na vnější prostředí. Sama se ztotožňuje s definicí globálního antropologického pojetí kultury, jako systému artefaktů, sociokulturních regulativů, idejí sdílených a předávaných členy dané společnosti. Tuto definici pokládám za dostatečně

² *Culture or Civilization, taken in its wide ethnographic sense, is that complex whole which includes knowledge, belief, art, morals, law, custom, and any other capabilities and habits acquired by man as a member of society.* Překlad vlastní.

všezahrnující a budu s ní, jako s jednou ze základních přístupů k rozsahu a obsahu pojmu kultura pracovat. Ačkoliv se domnívám, že široká laická veřejnost vychází z tradičního pojetí kultury jako hodnotícího systému, který slouží k humanizaci a kultivaci člověka a pod pojmem kultura si představuje převážně uměleckou tvorbu, a to konkrétně „divadlo“, jak jsem se sama přesvědčila při menším průzkumu ve svém okolí. Široké vnímání kultury v české společnosti je pozitivně ovlivňováno tím, že česká odborná veřejnost, stát a zároveň i evropské společenství si uvědomují její antropologický význam, jak dokládá sdělení Komise evropských společenství. *„Obecně je „kultura“ velmi komplexním pojmem. Může se vztahovat k výtvarnému umění včetně různých druhů uměleckých děl, kulturních statků a služeb. „Kultura“ má také antropologický význam. Je to základ symbolického pojmu pro významy, přesvědčení, hodnoty a tradice, které jsou vyjádřeny jazykem, uměním, náboženstvím a mýty. Kultura jako taková hraje zásadní roli ve vývoji člověka a ve složité struktuře identit a zvyků jednotlivců i společnosti.“* (Komise evropských společenství 2007:3) Kýženým výsledkem by mělo být vnímání kultury, nikoliv pouze jako divadla, ale jako komplexu společenské identity a zvyků.

Tato práce je zaměřena na grantovou podporu kultury, tudíž místo obecných pojmů u výše zmíněné antropologické definice kultury, je zapotřebí uvést konkrétní příklady.

Za kulturní artefakty lze považovat jakékoliv materiální produkty lidské činnosti. Patří sem hmotné i nehmotné kulturní dědictví, umělecká činnost a tvorba z oboru hudby, divadla, zpěvu či tance.

K sociokulturním regulativům se řadí obyčeje, mravy, zákony a tabu, jež jsou sdíleny členy určité společnosti podobně jako tradice, zvyky a hodnoty. Veškeré tyto kulturní prvky jsou podporovány prostřednictvím institucí, které ať už přímo poskytují finanční prostředky nebo vytvářejí podmínky pro tvorbu kulturních artefaktů, anebo se samy stávají nositeli hodnot, tradic a zvyků.

1.2 Dar

Dar je soubor hmotných i nehmotných statků, které z vůle dárce přecházejí do vlastnictví obdarovaného. Etymologický význam se v různých jazycích odlišuje, ale obecně lze konstatovat, že kořen těchto slov vychází z původního označení „do“- „dare“ (s českým významem dát, přijímat). Dar, jenž se může vyskytovat v různých podobách, nehmotné, věcné a peněžní formě, má nepřímou, ačkoliv zjevnou souvislost s pojmem grant. Neméně důležitá je vzájemná spojitost významu a funkce samotného daru v minulosti a současnosti.

1.2.1 Instituce daru

Instituci daru, jak lze nazvat celý proces dávání a přijímání darů a jejich oplácení, lze zahrnout do kategorie kulturních univerzálií. Výstižně toto téma popsal a analyzoval francouzský sociolog Marcel Mauss ve své knize *Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech* (1999). Své bádání založil na důkladné studii spisů a dokumentů o tradicích, zvycích a jevech, které se podařilo zaznamenat u primitivních národů. Za výzkumné oblasti si vybral Polynésii, Melanésii, americký Severozápad, a právní systémy starověkého Říma, germánských národů, Staré Indie a Číny. Za použití srovnávací metody došel k zobecňujícímu popisu fungování instituce daru, jež charakterizoval jako trojí povinnost: dávat dary, přijímat je a příležitostně je náležitě oplatit. Tento závazek trojího typu se nevztahuje pouze na systém výměny daru, ale slouží zároveň k udržení a posílení společenských vztahů v rodu, kmeni a v celém společenství. Velkou pozornost věnoval indiánskému obřadu „potlač“ na území amerického Severozápadu a kmenového obchodu „kula“ na Trobrianských ostrovech, které patří k učebnicovým příkladům výměny darů. Mauss oba systémy pojmenoval jako totální závazky soutěživého typu, jež podle tohoto francouzského sociologa existovaly v dávné historii i u germánských kmenů. Svá tvrzení dokládá hlubším rozbořením německé slovní zásoby a studiem tradic a folklóru na území indoevropského kontinentu. Německá slovní zásoba je specifická tím, že pro „dar“ a „jed“

má jedno slovo, „das Gift“. V této sémantické zajímavosti se promítá dvojí nebezpečí daru. Symbolický motiv daru měnícího se v jed patří k základním prvkům německého folklóru a objevuje se například v rytířském eposu *Das Nibelungenlied* (Píseň o Nibelunzích). Druhé symbolické nebezpečí v sobě skrývá samotný dar či zástava. Ačkoliv darovaná věc už svému původnímu majiteli nepatří, část jeho osoby je v ní stále uchována. Maoři věří, že se vytváří duchovní vazba mezi dárce, darovanou věcí a obdarovaným, neboť podle maorské filozofie i věci mají svoji duši. Dárcova individualita tak může nového majitele ohrozit. Vzájemná nedůvěra je doložena tradicí na Trobrianských ostrovech, kde darovaná věc bývá hozena nebo položena na zem. V anglosaském světě je tento symbolický rituál ukryt v sousloví „throw the gage“³, pro oba zúčastněné, dárce i obdarovaného, tak tento dar-zástava představují nebezpečí.

Výše popsané symbolické významy instituce daru v archaických společnostech a jejich vazbou na kontinent staré Evropy lze považovat za pouhé teze. Nelze přesto opomenout důležitý fakt, který Mauss ve své knize zmiňuje. *„Neboť právě Římané a Řekové, kdo - možná podle severních a západních Semitu - vymezili rozdíl mezi soukromými a věcným právy, oddělili prodej od daru a výměny, morální závazek od smlouvy a hlavně pochopili rozdíl mezi rituály, právy a zájmy. A byli to opět oni, kdo skutečně revolučním, velkolepým a úctyhodným způsobem překonali zastaralou morálku a ekonomiku daru, příliš nejistou, nákladnou a okázalou, zatíženou přílišnou úctou vůči osobnostem, neslučitelnou s rozvojem trhu, obchodu a výroby, ekonomiku, která se tou dobou už jeví v podstatě jako antieconomická.“* (Mauss 1999:112)

Tento malý historický exkurz do systému výměny darů má své opodstatnění i v současné době pro naši společnost. *„I my soupeříme v rozdávání dáreků, předháníme se, kdo vystrojí okázalejší hostinu či svatbu, i v tom, kdo si pozve víc hostů, a stále cítíme povinnost revanšovat*

³ Význam odpovídající dnešnímu výrazu „hodit rukavici“.

se (revanchieren), jak praví Němci.“ (Mauss 1999:16) V českém prostředí se soupeření výrazně projevuje během vánočních svátků.

Důležité je zde zmínit sociologické pojetí daru. Francouzský sociolog a antropolog Pierre Bourdieu se zaměřoval na ekonomický charakter symbolických výměn. Jedním z rysů ekonomie symbolických směn je zákaz explicitnosti, tedy zamezení zpětnému zjištění hodnoty daru, „*pravdy směny*“ (Bourdieu 1998:125), která se děje například odstraněním údaje s cenou z darovaného předmětu. Tím je de facto znemožněno reciproční konání obdarovaného.

1.2.2 Peníze

Dar se může vyskytovat také v podobě peněz, jak bylo výše uvedeno. Grantová podpora je přidělována ve formě finančního příspěvku. Faktor peněz tak sehrává důležitou roli v obou jevech.

Významným mezníkem společenského vývoje byl přechod od naturální směny a tedy od všeobecných ekvivalentů (dobytek, kožešiny, sůl, kovy a jiné), na směnu věcí a služeb za peníze. Jak popsal německý sociolog Georg Simmel: „*Nahrazení daného úkonu peněžitou dávkou uvolňuje osobnost ze specifického područí, v němž se díky onomu úkonu nalézala; druhý teď už nemá nárok na bezprostřední osobní úkon, nýbrž pouze na jeho neosobní výsledek; při placení penězi nedává už osobnost sama sebe, nýbrž něco, co je oproštěno od jakéhokoli vnitřního vztahu k individu*“ (Simmel 1997:14). Z těchto slov vyplývá, že peníze na jedné straně přinesly osamostatnění, růst individuality a vnitřního pocitu nezávislosti, ale na druhé straně došlo k odosobnění práce od člověka, růstu závislosti na dodavatelích a dalších součástech tržního hospodářství a k určité vzájemné izolovanosti od ostatních, která je způsobena neosobním charakterem mezilidského vztahu. Peníze, jako měřítko hodnot, získaly centrální postavení a celou společnost anonymně svázaly a zavázaly.

1.3 Dárce a různé podoby daru

Osoba dárce, poskytovatele daru, v jakékoliv jeho podobě, se mění v souvislosti s vývojem společnosti. Dřívější dárce byli především zástupci církví a individuální bohatí podporovatelé z řad šlechticů, panovníků a jiných mecenášů, jež po vzoru římského diplomata G.C.Maecenata podporovali umění a vědu. S novověkým státním uspořádáním se role mecenášů přesunula na stát a jeho složky, obce a kraje, jež v současnosti plní funkci podporovatelů a snaží se původní individuální dárce, dnes soukromé ekonomické subjekty, různými nástroji motivovat k dárcovství.

Zároveň došlo k diferenciaci pojmu dar, kdy dnes se můžeme setkat s darem ve formě donace, dotace, sponzoringu či grantu. Taktéž různost označování osoby dárce je užívána dle podoby závazku mezi dárce a obdarovaným a samotným obsahem daru. U osoby dárce se můžeme setkat s pojmy donor, donátor, dotátor, sponzor, mecenáš, filantrop. Tato pojmenování jsou mnohdy zaměňována, neboť široká veřejnost je vnímá jako synonyma, ale každé má své určující vlastnosti, kterými se od sebe vzájemně liší.

1.4 Grant

Slovo grant, které je převzato z anglického jazyka, označuje formu finančního příspěvku, jež je poskytován v rámci výběrového řízení nebo soutěže na základě předloženého projektu. Systém grantové podpory v českém prostředí byl dříve vnímán v souvislosti s oblastmi vědy a výzkumu, avšak v posledních letech je spojován i se společenskovedními projekty a s rozvojem kultury. Zpracovaný projekt a proces jeho vyhodnocení jsou charakteristickými znaky při poskytování příspěvků v podobě grantů. Je-li poskytnut grant, musí být použit určitým způsobem, tedy využit k určitému účelu a žadatel na jeho poskytnutí nemá právní nárok a to ani za předpokladu, že splní všechny vyhlášovatelem stanovené podmínky.

Z pohledu antropologie patří grant k sociokulturním regulativům, jež svým způsobem ovlivňuje chování členů určité společnosti. Žadatel, příjemce poskytnutého finančního příspěvku, je jeho účelem vázán, čímž je jeho chování dárce ovlivňováno a zároveň realizace žadatelova projektu má přesah do celé společnosti.

*

Grant je ve své podstatě odosobněný účelový dar. Je poskytován v penězích, které odcizují dárce a příjemce, ale zároveň zde vzniká na obou stranách závazek. Grantová podpora kultury v našem pojetí tudíž není ničím jiným, než systémem výměny odosobněného daru. Za správně vypracovaný projekt při splnění dalších podmínek, získá příjemce peněžní dar, jehož přijetím se svému dárce zavazuje, že ho použije na zachování hmotného i nehmotného kulturního dědictví, podporu umělecké a kreativní činnosti a na další druhy kulturních jevů, jež byly výše jmenovány. Celý systém výměny by šel podle Bourdiea zredukovat pouze na směnu „něco za něco“. Avšak to „něco“ má hluboký význam pro „*sebeidentifikaci člověka a lidství*“. (cit. dle b.a. 2009)

2 Vztah státu ke kultuře

Vztah státu ke kultuře je v jednotlivých zemích odvislý od jejího historického vývoje, přičemž se můžeme setkat s ortodoxní podporou zahrnující pouze domácí kulturní prostředí, až po podporu kulturních projektů přesahujících hranice jednoho státu. Existence ekonomického potenciálu kultury je bezesporu jednou z pohnutek investic do tohoto sektoru.

2.1 Kulturní politika ČR

Kulturní politika České republiky vyplývá z historického vývoje na českém území a ze samotného chápání pojmu kultura, které se neomezilo pouze na tvůrčí činnost, ale zahrnuje v sobě i poznávací, vzdělávací a jiné aktivity, a dokonce i prostředí, v němž kulturní život probíhá a které jej obklopuje. Z této výchozí myšlenky agentury NIPOS, jež spadá pod Ministerstvo kultury, byl definován samotný pojem kultura, v němž *„jsou proto obsaženy (mj.) činnosti knihoven, muzeí, galerií a divadel (včetně tzv. stagion); nabídka kulturních, společenských, vzdělávacích programů různých typů kulturních domů a středisek, činnosti dobrovolných občanských aktivit, nevládních neziskových organizací, ale i městské slavnosti, festivaly, atd.“* (Mockovčiaková 2010:1)

V důsledku pochopitelné nechuti směřující vůči jakýmkoliv centralizačním tendencím nebylo v počátku devadesátých let vůbec možné vytvořit jednotnou koncepci vládní kulturní politiky České republiky. I přesto lze však v procesu transformace kultury nalézt sjednocující prvky, které měly vést k odideologizování samotné kultury, decentralizaci státní správy, zrušení regulačních mechanismů a vytvoření nové infrastruktury s významným podílem nestátního neziskového sektoru v oblasti kultury.

Teprve v polovině devadesátých let na popud tehdejšího ministra Pavla Tigrida vznikla studie *Vztah státu ke kultuře. Kulturní politika evropských zemí*, jež sloužila jako koncepční materiál pro další nástupce. V roce 1998 Martin Stropnický během svého postu ministra kultury nechal

vytvořit návrh s názvem *Hlavní linie kulturní politiky*, který byl schválen až následující rok během funkčního období Pavla Dostála. V roce 2001 byl tento koncepční materiál doplněn opatřeními týkajícími se vstupu České republiky do Evropské unie a ustanoveními o reformě veřejné správy. Takto pozměněná verze dokumentu byla schválena již pod novým titulem *Kulturní politika*, mezi jejíž základní cíle, shodně s jedním cílem kulturní politiky UNESCO a některých evropských států, bylo stanoveno zvýšení aktivní spoluúčasti veřejnosti na kulturním životě. Takto koncipovaná kulturní politika, která byla v roce 2005 aktualizována, platila do roku 2008, kdy bylo vládou schváleno usnesení číslo 1452 o *Státní kulturní politice na léta 2009 až 2014*.

V současném konceptu státní kulturní politiky ČR se k problematice grantové podpory kultury vztahuje především cíl třetí, ve kterém je obecně ustanoveno „*poskytovat přímou i nepřímou podporu uchování existujících kulturních hodnot a nakládání s nimi, stejně jako tvorbě hodnot nových*“ (Ministerstvo kultury 2009:20). Konkrétně si Ministerstvo kultury ČR klade za cíl podporovat vybrané projekty z programu IOP a spolupracovat s kraji při realizaci ROP, rozvíjet projekty kooperativního a dlouhodobého financování, podílet se na tvorbě a rozvoji mimorozpočtových zdrojů na podporu kultury a motivovat soukromé subjekty k podpoře kultury. (Ministerstvo kultury 2009:22)

Přes veškeré snahy a vypracované kulturní koncepce se však kultura v České republice jeví pouze jakýmsi „přívěskem“. Není zde dostatečná hrdost na kulturní statky a tvůrčí činnost, ať už ze strany vlády, či občanů. Rozpačitost z uchopení kultury je vidět i při obsazování postu ministra kultury. Od Sametové revoluce v roce 1989 tento úřad nezastával žádný respektovaný ministr, kromě Pavla Dostála, „který měl kulturu rád“ (Prokop 2011). Z pohledu veřejného mínění se Ministerstvo kultury může jevit jako součást státního aparátu, o jehož výsledcích a směřování nemá veřejnost dostatek informací. Kladným přínosem by mohlo být větší zapojení vědecké obce, jež by svým komplexním pohledem zcela jistě pomohla dané oblasti a to nejen v očích veřejnosti.

2.2 Ekonomický potenciál kultury

Tvrzení, že kultura má v sobě nízký ekonomický potenciál, je druh stereotypu, který kulturní oblast zatěžuje. Jednou možnou příčinou je neuvědomění si faktu, že kultura je nejen producentem, ale i odběratelem statků a služeb. Na konferenci *Fórum pro kreativní Evropu* konané v Praze v roce 2009 se představitelé evropských institucí a odborníci na umění a kulturu, nově souhrnně označováno jako kreativní odvětví, shodli, že hnací silou „třetí průmyslové revoluce“ bude kreativita (b.a. 2009). Jejich dohady se opírají o fakta obsažená ve studii *Ekonomika kultury v Evropě*, kterou si nechala v roce 2006 vypracovat Evropská komise. V roce 2003 vytvořil kulturní a kreativní sektor 2,6 % HDP EU (sektor nemovitostí 2,1%, chemický a gumárenský průmysl včetně výroby plastických hmot 2,3%) a v roce 2004 se podílel na tvorbě 2,5 % pracovních míst. (Ministerstvo kultury 2009:9) Zjištěné údaje ukazují na významný ekonomický potenciál kultury a kreativního odvětví. Především ve Velké Británii a Nizozemsku má ekonomický a společenský potenciál kultury vysokou prioritou. Je samozřejmé, že současná hospodářská krize utlumila vývoj tohoto sektoru, přesto jeho rostoucí ekonomický význam nelze přehlížet.

Na oblast kultury by se ovšem nemělo pohlížet pouze z ekonomického hlediska. Kultura se svým duchovním rozměrem má významný společenský vliv a není sporu o tom, „že to, co Evropany spojuje, jsou duchovní hodnoty“. (cit. dle b.a. 2009)

3 Vícezdrojové financování kultury

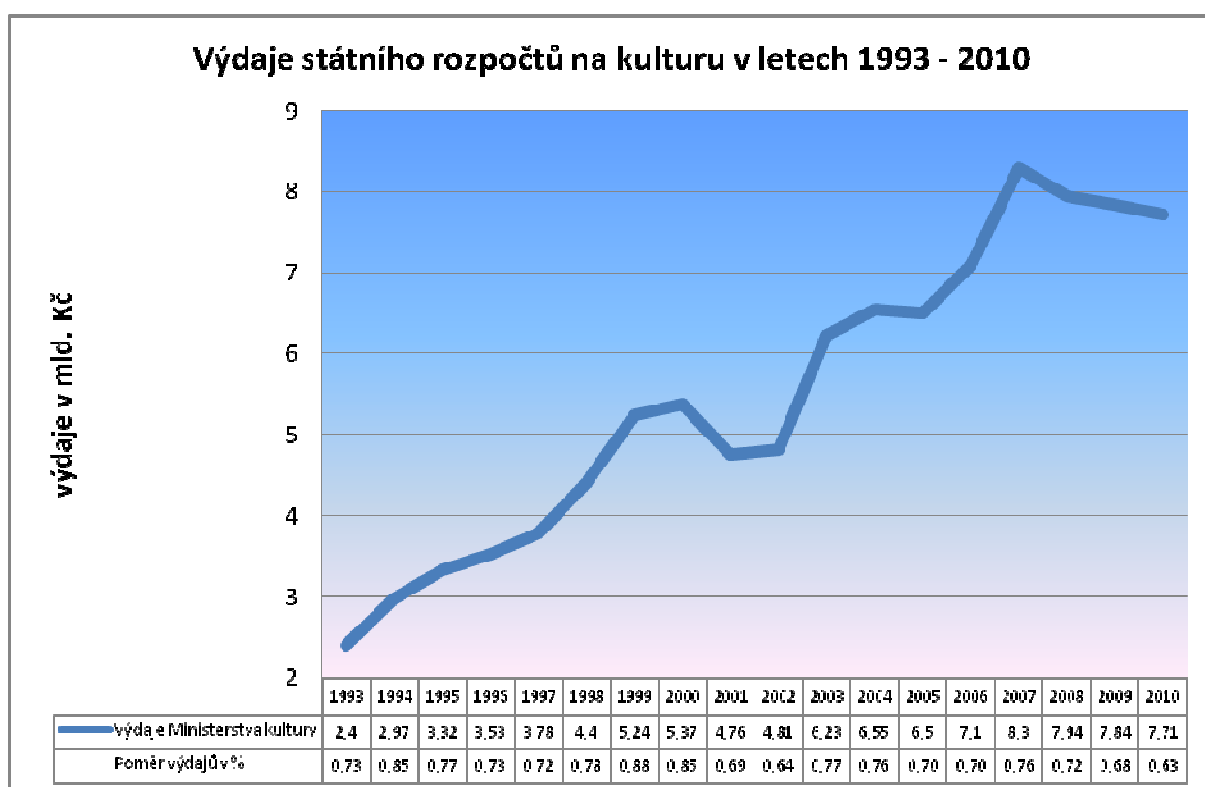
Od počátku transformačního procesu v oblasti kultury stát v součinnosti s ministerstvy kultury a financí stál před nelehkým úkolem vytvořit prostor vícezdrojového financování svobodného kulturního života. Jak vyplývá ze samotného označení, snahou bylo a stále je vytvořit podmínky pro zdroje z různých úrovní a z odlišných oblastí, aby se finančně podílely na podpoře kultury. Finančními zdroji jsou v současné době veřejné peníze, tzn. peníze pocházející z rozpočtu státu, kraje, města, vlastní činnost instituce či organizace, soukromé zdroje, sponzoring a granty a jiné. Grantová politika kultury v České republice, jejíž inspirací a zdrojem zkušeností se stala grantová podpora vědy, probíhá na různých úrovních. V této kapitole se zaměřím na jednotlivé úrovně grantové podpory počínaje státní správou, přes kraje a obce se zaměřením na Plzeňský kraj, na zahraniční zdroje a dále na soukromé podnikatelské subjekty. Přiblížím jejich cíle, koncepční dokumenty a konkrétní dotační tituly

3.1 Státní veřejný rozpočet

Ačkoliv se v budoucnu bude možná lépe využívat potenciál kultury, v současné době setrvává stav, že oblast kultury v obecním, regionálním a národním aspektu je stále závislá na finančních příspěvcích z veřejných rozpočtů, o jejichž alokaci rozhodují orgány veřejné správy. Takto charakterizované odvětví kultury se stává službou veřejného zájmu, jinými slovy veřejnou službou kultury. Reforma státní správy s účinností od 1. března 2003, která dokončila definitivní odstátnění kultury, převedla vznikem krajů odpovědnost za spravování kulturní oblasti na ně a na obce. Přestože podle zjištění agentury NIPOS územně správní celky vkládají více prostředků na kulturní činnost, než je vydáno ze státního rozpočtu, stát hraje tradičně významnou roli při vytváření kulturního života občanů. Jak vyplývá z usnesení o *Státní kulturní politice na léta 2009 až 2014*, si stát dal závazek vydávat na podporu kultury 1% ze

státního rozpočtu. Do tohoto objemu zahrnuje též finanční příspěvky z evropských fondů a daňovou a rozpočtovou politiku. Tento politický závazek se daří z části plnit. Je skutečností, že objem podpory v jednotlivých letech roste (blíže graf č. 1 níže). Bohužel se nejedná o reálný růst, nýbrž o nominální zvýšení objemu finančních prostředků poskytnutých z rozpočtu, které jsou stále více zatíženy vzrůstajícími cenami vstupů zboží, služeb, pracovních nákladů a dalšími ekonomickými procesy.

Graf č. 1 – Výdaje státního rozpočtu na kulturu v letech 1993 – 2010



Zdroj: ČSÚ, Ministerstvo financí

3.1.1 Ministerstvo kultury České republiky

Usnesení o *Státní kulturní politice na léta 2009 až 2014* definuje prvořadé funkce Ministerstva kultury, které „je ústředním orgánem státní správy pro umění, kulturně výchovnou činnost, kulturní památky, pro věci církví a náboženských společností, pro věci tisku, včetně vydávání neperiodického tisku a jiných informačních prostředků, pro rozhlasové a

televizní vysílání, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, dále pro provádění autorského zákona a pro výrobu a obchod v oblasti kultury. Ministerstvo kultury plní v okruhu své působnosti úkoly stanovené v zákonech a v jiných obecně závazných právních předpisech a úkoly vyplývající z členství České republiky v Evropské unii a v ostatních integračních seskupeních a mezinárodních organizacích, pokud jsou pro Českou republiku závazné.“ (Ministerstvo kultury 2009:30) Dále poskytuje dotace a finanční příspěvky z kapitoly 334 státního rozpočtu na kreativní činnosti, kulturní aktivity a péči o kulturní dědictví a je zřizovatelem 34 příspěvkových organizací⁴ a jedné obecně prospěšné společnosti národního významu.

Ministerstvo ze své funkce zřizuje 11 odborů a jejich dlouhodobá práce s grantovým a dotačním systémem řadí kapitolu 334 Ministerstva kultury k nejtransparentnější sekci státního rozpočtu. Na základě 46 dotačních a grantových titulů, jež jsou založeny usnesením vlády, vydává finanční příspěvky o objemu přibližně 1 miliardy Kč ročně a daří se mu tímto uspokojit přibližně pětinu žadatelů (Ministerstvo kultury 2009:51).

Další směřování kultury a vnímání jejího významu pro rozvoj společnosti a zároveň ekonomického potenciálu se promítá v dokumentech národního a regionálního kontextu. Mezi klíčové programy lze zahrnout *Strategie udržitelného rozvoje*, *Strategie regionálního rozvoje ČR*, *Strategie hospodářského růstu ČR 2005 - 2013* a *Strategie účinnější státní podpory kultury*, jinými slovy již zmíněna Kulturní politika, na kterou navazují další oborové koncepční dokumenty. Programové koncepty, z nichž některé přesahují období programu Kulturní politiky, jsou svojí povahou důležitým východiskem pro jednotlivé obory z kulturní oblasti, obsahují vyhodnocení dosavadních výsledků, zabývají se silnými a slabými stránkami dané oblasti a navrhuje možné cesty pro zlepšení stávající situace.

⁴ Blíže Příloha 1

Usnesení o *Státní kulturní politice na léta 2009 až 2014* jasně a srozumitelně vytvořilo obraz o možném fungování Ministerstva kultury. Toto usnesení však nebylo zatím bezezbytku naplněno a existuje zde stále rozpačitost, jak tento resort uchopit.

Období, v kterém tato práce vznikala, lze v grantovém systému označit za „ticho před bouří“, neboť téměř všechny grantové programy pro rok 2011 jsou uzavřeny a nové dotační programy pro následující rok 2012 budou vypsány v následujících letních až podzimních měsících. V současné době dochází k přerozdělování peněz pro schválené žádosti v jednotlivých oborech. Samozřejmě tohle je pouze obecné shrnutí grantového období, žadatelé o příspěvek z dotačních titulů by měli sledovat aktuální stav vyhlášených podpor, neboť termíny pro podání a vyhodnocení projektů jsou odlišné. Pro lepší pochopení celé problematiky se zaměřím na jednotlivé obory kulturní oblasti rozdělené podle Ministerstva kultury a objasním jejich fungování s uvedením dotačních titulů.

3.1.1.1 Kulturní dědictví

Širokou oblast zahrnující kulturní dědictví České republiky Ministerstvo kultury rozděluje na sektory památková péče, regionální a národnostní kultura a na sekci muzea, galerie a ochrana movitého kulturního dědictví, při čemž pro každý sektor zvlášť jsou vypisovány samostatné dotační tituly.⁵

Oblast památkové péče se řídí § 16 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, kdy příspěvek na obnovu kulturní památky může poskytnout ze státního rozpočtu Ministerstvo kultury, je-li na zachování kulturní památky mimořádný společenský zájem (například jedná-li se o kulturní památku na území České republiky svého druhu ojedinělou, je-li kulturní památka v havarijním stavu nezaviněném jejím vlastníkem nebo je-li kulturní památka zařazena do některého ze specializovaných příspěvkových programů Ministerstva kultury).

⁵ Viz příloha 2

V současnosti MK ČR má šest specializovaných programů na obnovu kulturních památek a dále program na podporu památek UNESCO, na podporu občanským sdružením a na podporu záchranných archeologických výzkumů.

Směřování a spravování sektoru regionální a národnostní kultura je podřazeno *Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 až 2015*, jež byla schválena usnesením vlády č. 11 ze dne 5. ledna 2011. Program navazuje na dokumenty UNESCO a především na *Úmluvu o zachování nemateriálního kulturního dědictví*, která je téměř po dvouletém ratifikačním procesu pro Českou republiku platná od května roku 2009. K naplnění cílů vyplývajících z koncepce jsou používány nástroje ekonomického charakteru, zejména grantová podpora. Pro rok 2011 bylo vypsáno devět dotačních titulů, které se mimo jiné snaží podporovat národnostní menšiny, sociálně znevýhodněné skupiny zdravotně postižených a seniorů. Usilují také o integraci romské menšiny.

Pro poslední sektor, spadající pod kulturní dědictví, muzea, galerie a ochrana movitého kulturního dědictví vypracovalo Ministerstvo kultury *Koncepci účinnější péče o movité kulturní dědictví na léta 2010-2014 (Koncepci rozvoje muzejnictví)*, která byla schválena usnesením vlády č. 862 v prosinci roku 2010. Dokument, jenž navazuje na další koncepční materiály, obsahuje deset strategických cílů, pro jejichž splnění jsou stanoveny konkrétní úkoly, dále SWOT analýzu⁶ a finanční nároky na státní rozpočet. V současné době existují tři dotační programy, *Kulturní aktivity (KA)* s podprogramy A, B a programem pro občanská sdružení, *Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví (ISO)*, obsahující podprogramy A až E, a nově vzniklý program *Podpora akviziční činnosti muzeí, galerií, Národního filmového archivu a knihoven (PAČ)*.

⁶ Viz kapitola 5

3.1.1.2 Profesionální umění

Oblast profesionálního umění je řešena v *Koncepci účinnější podpory umění na léta 2007-2013*, která byla jako jedna z nejstarších koncepčních materiálů schválena usnesením vlády v roce 2006. K naplnění jejích cílů jsou každoročně vyhlašována dotační řízení v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) a přiznané dotace jsou poskytovány na základě Zásad vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy, které vláda schválila usnesením č. 92 ze dne 1. 2. 2010. K nástrojům pro zajištění cílů stanovených v koncepci patří mimo jiné ekonomická podpora v podobě grantových programů. Jednotlivé obory umění, které se rozčleňují na divadelní umění, hudební umění, tanec, pohybové a nonverbální divadlo, výtvarné umění a dále na své podskupiny, vyhlašují výběrová dotační řízení, jež podporují projekty na vypsání tématické okruhy. Avšak kromě těchto každoročních grantových programů bývají převážně samostatnými odděleními umění vypisovány další dotační tituly⁷. Pro rok 2011 bylo samostatně vyhlášeno výběrové řízení s názvem *Program podpory významných a mimořádných kulturních akcí*, jež poskytuje neinvestiční dotace⁸ na kulturní činnost a akce vysoké kvality. Zvláštní pozornost je též věnována podpoře symfonických orchestrů a pěveckých souborů, s výjimkou příspěvkových organizací zřizovaných státem a Hlavním městem Prahou.

3.1.1.3 Literatura a knihovny

Pro samostatné oddělení literatura a knihovny byla Ministerstvem kultury České republiky vytvořena *Koncepce rozvoje knihoven v České republice 2004 - 2010*, jenž byla v roce 2004 schválena vládou a roku 2007 aktualizována. Každá oblast vyhlašuje samostatně každý rok dotační

⁷ Blíže Příloha 2

⁸ Blíže Kapitola 5

řízení⁹, jež se řídí již zmíněným zákonem o rozpočtových pravidlech a dotační zdroje jsou poskytovány na základě zásad pro finanční podporu nestátních neziskových organizací.

Grantový systém pro oblast literatury lze rozdělit na výběrová dotační řízení na vydávání neperiodických publikací a na podporu projektů z okruhového rámce literatury (periodika, sborníky a související akce). Významným krokem vpřed lze označit projekt s názvem *Česká knihovna 2011* na podporu odkupu neperiodických publikací pro veřejné knihovny, jež se v tomto roce uskuteční již po třinácté. Samostatnou kapitolu tvoří dotační program na vydávání české literatury v zahraničí, jehož žádost v anglickém jazyce o finanční příspěvek na rok 2012 je již vyvěšena na internetových stránkách Ministerstva kultury ČR.

Pro oblast knihovny bylo na rok 2011 vyhlášeno výběrové řízení s názvem *Veřejné informační služby knihoven (VISK)*, rozděleného na devět tématických okruhů a dále dotační řízení *Knihovna 21. století (K 21)* obsahující čtyři podprogramy. Oba dotační tituly jsou určeny na podporu výhradně nekomerčních projektů, kterých se nemohou zúčastnit příspěvkové organizace Ministerstva kultury České republiky.

Negativní stránku těchto grantových programů spatřuji v jejich načasování, když uzávěrka pro podání projektů (do 10. ledna 2011) i jejich vyhodnocení (půlka dubna 2011) bylo naplánováno na počátek dotovaného období, čímž je jeho využití výrazně omezeno, když více jak čtvrtina roku již uběhla.

3.1.1.4 Média a audiovize

Pod souhrnným názvem média a audiovize jsou zahrnuty oblasti umělecké kulturní činnosti a mechanismy či jiné prostředky sloužící k přenosu informací. Konkrétně se jedná o kinematografii, filmovou výchovu, rozhlasové a televizní vysílání, nová média a periodický tisk. Tento široký sektor je každoročně podporován dvěma programy: *Programem podpory rozšiřování a přijímání informací v jazycích*

⁹ Blíže Příloha 2

národnostních menšin a Výběrovým dotačním řízením v oblasti kinematografie a médií.

Prvně zmiňovaný dotační program, jenž je rozdělen na další podprogramy, si klade za cíl podporovat aktivity příslušníků národnostních menšin a dále podporovat integraci romské komunity. Výsledky výběrového řízení pro rok 2011 mapují pestrost obyvatel České republiky, neboť finanční příspěvky získaly spolky a organizace nejen německých, ruských, ukrajinských národnostních menšin, ale též spolky bulharské, rumunské a řecké.

Výběrové řízení pro oblast kinematografie a médií, které se mimo jiné řídí zásadami o poskytování dotací nestátním neziskovým organizacím, je rozděleno do sedmi tématických okruhů. Z výsledků pro rok 2011 vyplývá, že jsou podporovány velké projekty typu Český lev, ale zároveň i projekty menšího rozměru, mezi které lze zařadit filmový festival studentů Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze Zlaté Voči.

3.1.1.5 Církve a náboženské společnosti

Činnost církví a náboženských společností, jež spadá pod působnost Ministerstva kultury, je podporována dvěma typy grantových programů, které se souhrnně začleňují do dotačního okruhu Kulturní aktivity. Oba grantové tituly *Konkurz na podporu rozvoje náboženských a nábožensko-kulturních aktivit občanských sdružení* a *Konkurz na podporu významných kulturních aktivit církví a náboženských společností* jsou vyhlašovány každoročně pouze pro projekty neinvestičního charakteru. Podporovány jsou jednorázové akce (koncerty, výstavy, setkání na poutních místech), nebo činnosti (koncertní či přednáškové cykly, pravidelná setkání duchovně-kulturního charakteru), které zvyšují informovanost a zájem o náboženskou oblast.

3.1.1.6 Státní fondy

Speciální kapitolu finančních zdrojů ze státního rozpočtu tvoří státní fondy. Ministerstvo kultury České republiky spravuje Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie a v současné době nefunkční Státní fond kultury ČR, o jehož existenci se diskutuje již několik let.

Zákonem č. 239/1992 Sb. byl založen Státní fond kultury ČR, který měl sloužit jako další mimorozpočtový finanční zdroj na podporu významných kulturních projektů. Avšak od počátku existence tímto způsobem nikdy nefungoval, neboť neměl dostatečné množství prostředků. Příjmy na podporu projektů měly pocházet z loterie Lotynka, ta však kvůli komerčnímu neúspěchu zkrachovala, a celý fond se zadlužil. V roce 1997 dluh činil 226 milionů Kč. Tento dluh splácí stát z příjmů z Domu U Černé Matky boží. Až v roce 2002, po deseti letech od svého založení, Státní fond kultury ČR poprvé přerozděloval finanční příspěvky. Pro celkovou nefunkčnost fondu (v roce 2007 ze zisku skoro 34 milionů korun z nájmu Národního domu na Vinohradech a paláce U Hybernů bylo na kulturu vyčleněno 415 tisíc, zbytek byl použit na správu a opravy vlastněných objektů, v roce 2008 bylo na správu vlastněných domů využito 99,1 % z příjmu) (Mechtchanová 2010) bylo v únoru roku 2009 Poslaneckou sněmovnou schváleno jeho zrušení, ale na žádost tehdejšího ministra kultury Václava Riedlbaucha, který slíbil nalezení nových zdrojů financování, byl zákon rušící Státní fond kultury ČR stažen. Současný ministr kultury Jiří Besser usiluje opětovně o jeho zrušení. Skutečný stav fondu lze vidět i na internetových stránkách Ministerstva kultury, kde v sekci Aktuality jsou poslední zprávy z roku 2006.

Státní fond kultury ČR považuji za dobře myšlený projekt, neboť peníze na kulturní projekty měly pocházet z loterie. Ten bohužel ztroskotal kvůli špatné přípravě a svěření projektu do rukou firmy bez zkušeností. (Prokop 2011) V současné době je téměř mrtvou institucí, kterou při životě drží pouze zákon. Nemám ujasněný názor, zda Státní fond kultury ČR zrušit, nebo nikoliv, ale souhlasím s tvrzením bývalého náměstka ministra kultury Michala Prokopa, že pokud bude fond zrušen,

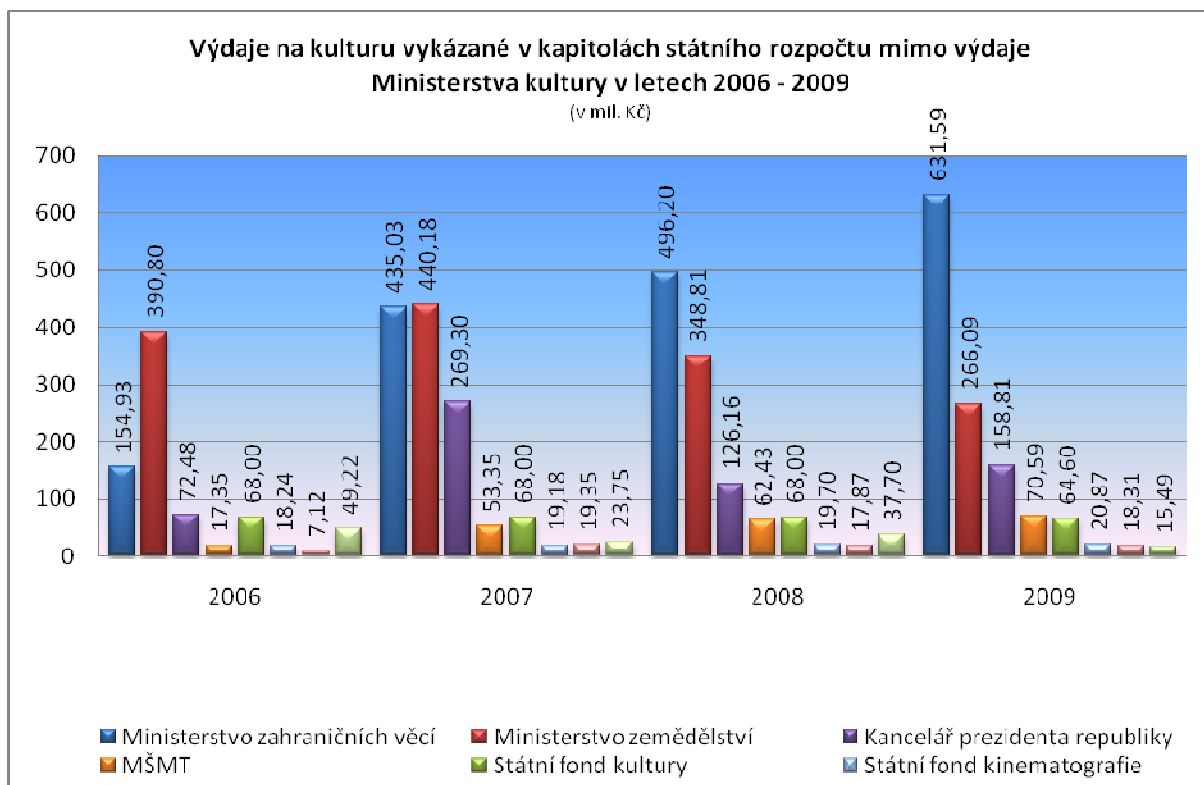
žádný takový už nevznikne nebo jen s velkými obtížemi. Tudíž je zapotřebí najít politickou vůli, která by vyřešila stávající dluh a našla nové zdroje financování a tím by došlo k oživení tohoto projektu.

Současně se vznikem Státního fondu kultury ČR v roce 1992 byl zákonem č. 241/1992 Sb. založen jako druhý mimorozpočtový zdroj financování Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie. Příjmy pro poskytování podpory jsou tvořeny mimo jiné z autorských práv výrobce, využití filmových děl a z příplatku jedné koruny k ceně vstupného. Fond podporuje tyto druhy projektů: tvorbu českého kinematografického díla (scénář a vývoj), jeho výrobu, distribuci a propagaci, dále technický rozvoj a modernizaci české kinematografie a výrobu, distribuci a propagaci kinematografických děl národnostních a etnických menšin, žijících na území České republiky, na které poskytuje prostředky v různé podobě. Jedná se o účelové dotace, návratnou finanční výpomoc, účelové dotace se sjednaným podílem na výnosech z projektu a půjčky na poskytnuté prostředky. Kromě takto specifikovaných forem finančních příspěvků musí zájemce odevzdat formulář žádosti v jednom originálním vyhotovení a třinácti kopiích, pro všechny členy Rady Fondu, a zároveň uhradit poplatek 10 000 Kč (při žádosti o podporu na tvorbu dlouhometrážního díla, výrobu dlouhometrážního kinematografického díla, technický rozvoj a modernizaci české kinematografie) nebo 5 000 Kč (při žádosti o podporu na tvorbu krátkometrážního díla, výrobu krátkometrážního kinematografického díla, žádosti na podporu na distribuci a propagaci kinematografických děl, a při žádosti na výrobu, distribuci a propagaci děl národnostních a etnických menšin, žijících na území České republiky) na úhradu nákladů spojených s posouzením projektu. Takto nastavená pravidla se můžou zdát být příliš přísná oproti jiným dotačním řízením, ale na druhou stranu bývá minimální výše příspěvku vždy několikrát vyšší než samotný poplatek, a navíc je možné žádosti podávat kdykoliv během roku. (Rada Fondu ji do tří měsíců ode dne podání musí projednat.)

3.1.2 Státní finanční prostředky mimo Ministerstvo kultury ČR

Na podpoře umělecké kulturní oblasti se kromě Ministerstva kultury podílejí další složky státní správy, které kromě výdajů na kulturu, jež se vyskytují převážně v podobě podpory institucí souvisejících s jejich činností, viz tabulka níže, vyhlašují různé grantové programy. Mezi tyto resorty patří Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo pro místní rozvoj. Na jejich internetových stránkách lze nalézt aktuální výzvy dotačních titulů, jež jsou ve shodě s agendou resortu a nepřímo podporují a rozvíjejí kulturní oblast.

Graf č. 2 – Výdaje na kulturu vykázané v kapitolách státního rozpočtu



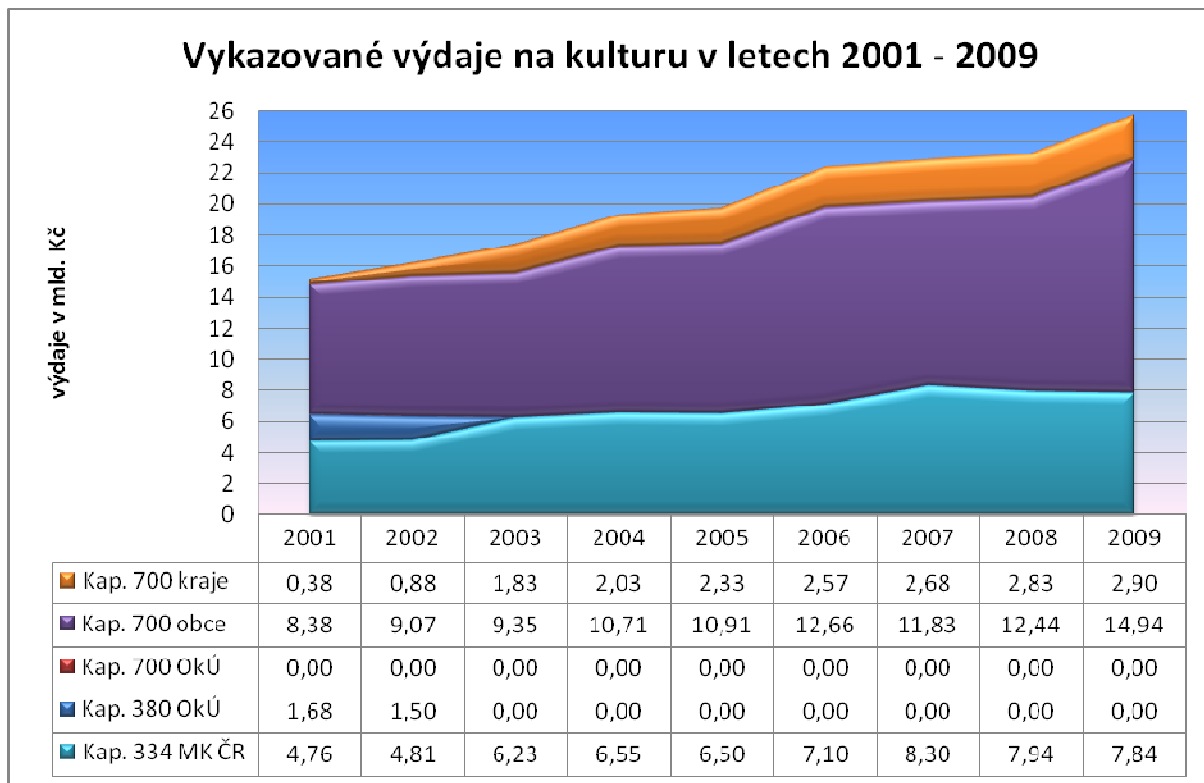
Zdroj: Ministerstvo financí ČR, kap. 700, databáze ARIS

3.2 Kraje

Po transformaci státní správy převzaly významnou měrou kraje zodpovědnost za rozvoj a podporování kulturní oblasti. Díky decentralizaci kulturních subjektů došlo v zásadě ke stabilizaci situace a v současné době tyto vyšší územně samosprávné celky poskytují více

finančních prostředků na činnost kulturních organizací a institucí, než tomu bylo v minulosti.

Graf č. 3 – Vykazované výdaje na kulturu v letech 2001 - 2009



Zdroj: Ministerstvo financí ČR, kap. 700, databáze ARIS

Všechny kraje vypracovávají střednědobé rozvojové dokumenty a krajské kulturní koncepce, neboť si uvědomují, že kultura se stává důležitým faktorem pro regionální rozvoj, ale zároveň se vyskytla vhodnost těchto dokumentů pro čerpání prostředků z fondů EU prostřednictvím regionálních operačních programů. Jednotlivé koncepční materiály se liší, avšak jak uvádí usnesení o *Státní kulturní politice na léta 2009 až 2014*, „lze identifikovat tři společné znaky pojetí kultury v programech rozvoje krajů:

- *univerzálním znakem je důraz na ekonomické využití kulturního dědictví, a to takřka výhradně pro cestovní ruch;*
- *rozšířená je podpora kulturních služeb a kulturní infrastruktury ve venkovských oblastech;*

- *v jednotlivých dokumentech se objevují (spíše v deklarativní rovině) různé další aspekty kultury, jako menšinové a tradiční kultury či subkultury (např. mládeže), atraktivita prostředí, identifikace obyvatel s regionem, kvalita života, rozvoj lidských zdrojů, duchovní kapitál společnosti a kulturní klima.“ (Ministerstvo kultury 2009:59)*

Zaměříme-li se na Plzeňský kraj, není zde ucelená koncepce kulturní politiky zastřešující určité období, nýbrž dlouhotrvající koncepční materiály. Jedná se o *Koncepci muzeí Plzeňského kraje* a *Koncepci památkové péče Plzeňského kraje*, která byla schválena na podzim roku 2003. Z představení koncepce vyplývá její zaměření „na obnovu a zachování památkového fondu a dále pak na zhodnocení a celkovou regeneraci památkového fondu“ (Siranová 2005). Koncepce se opírá o vizi P-P-P-P (Poznání – Péče – Prezentace – Participace). Velice kladně hodnotím úsilí Zastupitelstva Plzeňského kraje, jež vypracovalo projekt *Společně pro dotace*, poskytující ucelené informace o dotační problematice. Na začátku roku 2011 byl vydán přehled aktuálních dotačních titulů pro rok 2011 poskytovaných Plzeňským krajem¹⁰ ze strukturálních fondů a ze státního rozpočtu. Na podzim roku 2010 bylo město Plzeň zvoleno Evropským hlavním městem kultury 2015, tudíž je zde viditelný zájem o rozvoj kulturní oblasti nejen města Plzně, nýbrž celého kraje.

3.3 Obce

Obce, jako třetí pilíř veřejných peněz, se významnou měrou podílejí na financování kulturní oblasti. Jak je patrné z grafu č. 3 (strana 32), výše jejich prostředků se zvyšuje, ale nelze opomenout již zmíněný fakt, že se nejedná o reálný růst, nýbrž o hodnotu nominální.

¹⁰ Blíže Příloha 3

V závislosti na velikosti obce se různí vnímání kulturní oblasti a výše prostředků poskytovaných na její rozvoj. Z Plzeňského kraje jsem se zaměřila na město Rokycany, které má zhruba 16 000 obyvatel. Město nemá koncepčně definovanou kulturní politiku, ale svým úspěšným zapojením do grantové politiky, především zaměřením na čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů, přispívá k rozvoji celého města. Kromě rekonstrukcí budov a revitalizace parku město získalo v rámci propagace cestovního ruchu dotaci na oslavu výročí 900 let od první písemné zmínky. Jak je vidět, město se úspěšně zapojilo do grantové politiky, ale samo vyhlašuje pouze dotační program *Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností*, jež je součástí programu podpory kulturních památek Ministerstva kultury. Pro rok 2011 město Rokycany vyčleněno 744 tisíc Kč pro vlastníky drobných kulturních památek.

Další výjimkou je každoročně vyhlašovaná soutěž Cena města Rokycany, za vynikající přínos ve vědě a vývoji a tvůrčí činnosti v umění, která je určena pro studenty středních škol, studenty a absolventy vysokých škol do 35let mající určitý vztah k Rokycansku či jejich práce se k této oblasti vztahuje. Soutěž je pro první tři nejúspěšnější finančně ohodnocená. Hodnotím to jako zajímavý projekt, který se snaží podporovat mladé lidi ve vědecké a tvůrčí činnosti na území Rokycan, jež je přeci jen zastíněno nedalekým Statutárním městem Plzeň.

Pro Českou republiku je velmi důležitá zahraniční spolupráce, která přináší nejen další finanční zdroje, ale umožňuje vytváření kulturního dialogu, jež může mít vliv na další směřování kultury na českém území. Nelze detailně vystihnout všechny mezinárodní instituce a jejich grantovou politiku kultury, v krátkosti se zaměřím na ty, podle mého názoru, nejvýznamnější.

3.3.1 UNESCO

UNESCO, Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu, je významnou mezinárodní institucí, jejímž podnětem k založení v roce 1945 bylo zachování celosvětového míru pomocí mezinárodní kulturní výměny a spolupráce, jež je základ k poznání a pochopení. UNESCO má vypracovaný široký program pro podporu kultury. V roce 1974 vznikl Mezinárodní fond na podporu kultury, který podporuje pouze projekty kulturního rozvoje, jež spadají do strategie rozvoje prostřednictvím kulturní aktivity. Žádosti o finanční příspěvek musí být vypracované v anglickém nebo francouzském jazyce a musí být doručeny nejpozději do 31. ledna každého roku do Paříže, sídla UNESCO, kde je Správní rada vyhodnotí.

Pro Českou republiku jako zakládajícího člena (tehdejší Československo) jsou závazné úmluvy, doporučení, deklarace a charty, které respektují různorodost kultur jednotlivých členských států. Ministerstvo kultury ČR, Odbor mezinárodní spolupráce, UNESCO a koncepcí vyhlašuje každoročně výběrová dotační řízení na podporu kulturních aktivit, které jsou organizované ve spolupráci se zahraničními partnery. Pro rok 2011 byly vyhlášeny tři tématické okruhy: projekty vysílané do zahraničí, přijímané ze zahraničí a společné projekty subjektů zemí Visegrádu.

3.3.2 Evropská unie

Evropská unie je politickou a ekonomickou unií, která podle hesla EU „*Jednota v rozmanitosti*“ je založena na společných duchovních hodnotách jednotlivých evropských států, přičemž za kulturu a kulturní politiku jsou plně zodpovědné jednotlivé členské země. Významným počinem Evropské unie je udílení titulu Evropské hlavní město kultury dvěma evropským městům, která po celý rok představují Evropě svůj kulturní život a jeho rozvoj. Tato myšlenka byla prvně realizovaná v roce 1985 a od roku 2007 je titul každoročně udělován dvěma městům ze dvou zemí EU. V roce 2000 byla Evropským hlavním městem kultury Praha a

pro rok 2015 byl titul udělen České republice podruhé a stala se jím Plzeň.

V současné době hraje Evropská unie významnou roli v grantovém systému svým širokým záběrem podpory.¹¹ Z tohoto důvodu se možnostem získávání prostředků z fondů EU, konkrétně z komunitárních programů a strukturálních fondů, budu věnovat samostatně ve čtvrté kapitole této práce.

3.3.3 Finanční mechanismy EHP/ Norsko

Se vstupem České republiky do Evropského hospodářského prostoru byla podepsána dohoda o účasti ČR v EHP, a tím byl zaveden nový finanční mechanismus, kdy státy ESVO (Islandská republika, Lichtenštejnské knížectví, Norské království) budou finančně přispívat přistupujícím zemím do EHP na snížení hospodářských a sociálních rozdílů. K tomu mechanismu se připojil zvláštní norský finanční nástroj tzv. Norské fondy (Norsk finansieringsordning), jež je založen na dohodě mezi Norským královstvím a Evropským společenstvím. Oba finanční nástroje byly vymezeny pro období 2004-09, na které bylo pro Českou republiku vyčleněno 110,91 milionů EUR.

Česká republika pověřila Ministerstvo financí jako Národní kontaktní místo, které je zodpovědné za řízení aktivit Finančních mechanismů EHP/Norska v ČR. Z kulturní oblasti se fondy zaměřují na kulturní dědictví. Obliba těchto fondů je zapříčiněna velkým záběrem oprávněných žadatelů. O grant může požádat složka státu, kraj, obec nebo instituce jimi zřízené, nestátní neziskové organizace, dobrovolnické organizace, podnikatelské subjekty apod. Žádost se podává na individuální projekty, nebo na program a výše grantu dosahuje 60 procent celkových oprávněných nákladů. Avšak u NNO může dosáhnout až 90 procent na podporu činností. Žádost zpracovaná v tištěné a elektronické formě v českém jazyce se předkládá pro danou výzvu. Ty, které jsou doporučeny

¹¹ Blíže kapitola 4 - Fondy Evropské unie

NKM, žadatel na vyzvání zpracuje v anglickém jazyce, a doručí na určené kontaktní místo.

Složitost grantové politiky v rámci zahraniční spolupráce je vidět právě na tomto finančním mechanismu. V současné době by se měly vyhlášovat výzvy pro další období 2009 - 2014, ale kvůli zdržení při projednávání dosud nedošlo k implementaci těchto nástrojů. Teprve v září roku 2010 byla oficiálně zahájena bilaterální jednání mezi donorskými státy a Českou republikou, jejímž výsledkem bylo v červnu 2011 schválení Memoranda o porozumění o implementaci Finančních mechanismů EHP/Norsko 2009 - 2014. Memorandum stanovuje podmínky pro příjem prostředků z finančních mechanismů a specifikuje programové oblasti. Tudíž doba realizace se zkrátila o dva roky. Pro Českou republiku je pro toto období vyčleněno 131,80 milionů EUR na 11 prioritních oblastí (61,4 mil z FM EHP a 70,4 mil z FM Norsko) a oblast kulturní dědictví by měla hrát jeden z hlavních prioritních cílů podpory. Předpokládá se, že příslušné výzvy o grant budou vyhlášeny až v druhé polovině roku 2012. Pro potencionální zájemce to znamená vyčkat a průběžně sledovat internetové stránky Ministerstva kultury nebo Ministerstva financí a doufat, že ke schválení všech programů dojde v co nejkratší době.

3.3.4 Zahraniční kulturní centra

Zahraniční kulturní instituty převážně evropských zemí, které v České republice působí, mají za hlavní cíl udržovat povědomí o kultuře své země, informovat o jejím společenském a politickém životě, podílet se na mezinárodní kulturní spolupráci, podporovat znalost svého jazyka a jiné činnosti. Kromě těchto činností vytvářejí projekty společné spolupráce mezi Českou republikou a danou zemí, jež podporují různé kulturní oblasti.

Významnými centry působícími v České republice jsou: Goethe-Institut pro Spolkovou republiku Německo, British Council zastupující Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Institut Cervantes

zřízen Španělským královstvím, Francouzský institut v Praze, Polský institut v Praze, Rakouský institut se sídlem v Brně, Skandinávský dům, jež působí jako neoficiální kulturní institut zaštiťující země ze severní Evropy, a jiné. Na jejich internetových stránkách lze nalézt nejen informace o jejich činnostech, ale především aktuální projekty, do kterých je možno se zapojit.

3.4 Soukromé subjekty

Jak už bylo výše zmíněno, transformací státní správy byl vytvořen nový prostor pro financování kultury a kreativního odvětví, jehož snahou je větší zapojení soukromých ekonomických subjektů. Objem peněz u soukromých společností je natolik nezanedbatelný, že je nutné ze strany státu vytvořit vhodné podmínky, které by posílily jejich motivaci k dárcovství. Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem financí má na základě cílů definovaných ve *Státní kulturní politice na léta 2009 až 2014* vytvořit systém motivace, jež otestuje na pilotních projektech určených i pro drobné přispěvovatele. Z vyhodnocených dat by měly vzejít návrhy pro legislativní změny. Jednalo by se především o daňové úlevy, jež by posílily chuť soukromých subjektů k podporování kultury. Avšak vzhledem ke společenské situaci v České republice, stále se utvářejícího zdravého ekonomického a daňového prostředí, je to otázkou minimálně jedné generace, než se soukromý sektor stane dalším zdrojem financování kultury. (Mockovčiaková 2011)

Pro soukromé podporovatele, jimiž mohou být jak fyzické, tak právnické osoby, je dárcovství s protiplněním, jinými slovy sponzoring, jedna z možností zviditelnění. V České republice se k významným donátorům řadí silné ekonomické subjekty zpravidla se zahraničním managementem, který je tomuto způsobu podpory kultury více nakloněn.

3.5 Slabé stránky grantové podpory kultury v ČR

Ke slabým stránkám českého kulturního prostředí patří nedostatek finančních prostředků. Grantová politika se navíc potýká s problémem nevyhovujících podmínek pro mimorozpočtové zdroje financování. Soukromé podnikatelské subjekty jsou slabě motivovány a tento fakt se projevuje především v nedostatečném zájmu o podporu malých neziskových projektů.

Největší problém při rozdělování veřejných peněz spočívá v období, na které jsou granty vypisovány, které se často neshoduje s fiskálním rokem. Instituce a organizace se nemohou spoléhat, že finanční příspěvek obdrží každý rok, tudíž se problematicky vytváří budoucí plán. Chybí zde dostatečná garance dlouhodobé podpory. V tomto směru je velkým pokrokem zavedení víceletých grantů (Prokop 2011).

Zároveň se vede víceletý spor, zda instituce zřízeny obcemi, kraji, státem mohou žádat o grant. Odpůrci se opírají o fakt, že takto zřízené instituce by tudíž měly být schopny dobře ekonomicky fungovat, neboť mají nad sebou záštitu. Dodávají k tomu, že možnost víceetapových žádostí není spravedlivá vůči ostatním subjektům, neboť grant je určen především pro soukromé instituce, jež bez finanční podpory nejsou schopny dostatečně uspokojovat potřeby. (Prokop 2011)

Pozitivum při čerpání finančních prostředků z evropských fondů je především větší zapojení projektů z České republiky oproti minulému období. Negativně lze ale hodnotit složitost žádosti, jež nejen odrazuje potencionální žadatele, ale v mnohých případech vyžaduje profesionální zpracování, které samozřejmě nebývá zadarmo. Tím dochází k odlivu získaných peněz do rukou profesionálních zpracovatelů. Vzniká tak nový druh podnikání, jež parazituje na veřejných penězích. (Prokop 2011). Tenhle možný úhel pohledu nebývá častokrát brán v potaz z důvodu výše získaných finančních prostředků, kde se pak částky pro profesionální firmy nezdají být tak velké. Navíc takto nastavený systém zvyšuje transparentnost. Administrativní složitost vypracování projektové žádosti by měla být považována za součást grantového systému, který by měl zaručovat úspěch těch nejlepších projektů.

4 Fondy Evropské unie

Historie Evropy dokládá, jak významnou roli kultura v evropském kontextu hraje. Je pojítkem jednotlivých států, které zároveň rozděluje. Švýcarský filozof Denis de Rougemont, zakladatel Evropské kulturní nadace (ECF), napsal, že *„kulturu tvoří všechny sny a snahy, které vedou k vytváření humanity. Kultura vyžaduje paradoxní pakt: různorodost musí být principem jednoty a uvědomění si rozdílů je nutné ne proto, aby rozdělilo, ale aby ještě více obohatilo kulturu. Evropa je buď kulturou, nebo není ničím.* (Komise evropských společenství 2007:7)

Myšlenky rozvíjet kulturní spolupráci na evropské úrovni se objevily již v sedmdesátých letech, avšak k právnímu ukotvení přístupu Evropské unie k oblasti kultury a umění došlo až v roce 1992 podpisem Maastrichtské smlouvy. Článek 167 Lisabonské smlouvy z roku 2009 (původní článek 128 Maastrichtské smlouvy a článek 151 smlouvy z Nice) stanovuje základní postoj EU k činnosti v kreativním odvětví.

„1) Společenství přispívá k rozkvětu kultur členských států a přitom respektuje jejich národní a regionální rozmanitosti a zároveň zdůrazňuje společné kulturní dědictví.

2) Činnost Společenství je zaměřena na povzbuzování spolupráce mezi členskými státy a v případě potřeby na podporu a doplňování jejich činnosti v následujících oblastech:

- *zlepšování znalosti a šíření kultury a dějin evropských národů,*
- *zachování a ochrana kulturního dědictví evropského významu,*
- *nekomerční kulturní výměny,*
- *umělecká a literární tvorba, včetně tvorby v audiovizuální oblasti.*

3) Společenství a členské státy podporují spolupráci v oblasti kultury se třetími zeměmi a s příslušnými mezinárodními organizacemi, zejména s Radou Evropy.

4) Společenství ve své činnosti podle ostatních ustanovení této smlouvy přihlíží ke kulturním aspektům, zejména aby byla respektována a podporována různorodost jeho kultur.

5) *K dosažení cílů uváděných v tomto článku Radou:*

- *přijímá postupem podle článku 251 a po konzultaci s Výborem regionů podpůrná opatření, aniž by jimi harmonizovala zákony a ostatní předpisy členských států. Rada při postupu podle článku 251 rozhoduje jednomyslně*
- *na návrh Komise vydává jednomyslně doporučení.*“ (Ministerstvo kultury 2009: 64)

K dosažení těchto cílů napomáhá evropská politika hospodářské a sociální soudržnosti, jež usiluje o snížení regionálních rozdílů, které vznikají následkem nerovnoměrného hospodářského a společenského rozvoje v jednotlivých členských státech a jejich regionech. Evropská politika hospodářské a sociální soudržnosti bývá svým regionálním zaměřením též označována jako regionální politika, která patří k nejvýznamnějším aktivitám Evropské unie. Náleží jí 35 % celkového rozpočtu EU a stává se tak po společné zemědělské politice druhou nejobjemnější výdajovou kategorií. Motivy vedoucí k sbližování úrovní jsou převážně ekonomické, neboť tak dochází ke zvýšení konkurenceschopnosti a k zlepšení ekonomického vývoje evropského prostoru. K realizaci regionální politiky používá Evropská unie mimo jiných nástrojů i ty ekonomické, konkrétně fondy. Jedná se především o strukturální fondy, komunitární programy, Fond soudržnosti (Kohezní fond) a tři iniciativy Evropské komise – JASPERS, JEREMIE, JESSICA. Důležité je zmínit též finanční nástroje zahraniční pomoci pro kandidátské země a ostatní země mimo EU.

Přímá podpora oblasti kultury a umění je poskytována pouze prostřednictvím dvou programů, Culture a MEDIA, jež spadají pod komunitární programy. Finanční prostředky je možno čerpat z dalších programů, které, i když nejsou primárně na kulturu zaměřeny, obsahují kulturní rozměr. Oblast kultury a umění se tak nepřímo promítá v dalších politikách EU, konkrétně ve vzdělání, výzkumu, v podpoře nových technologií, sociálním a regionálním rozvoji. Následující podkapitoly se

budou věnovat charakteristice nejvýznamnějších fondů EU, které se zásadní měrou podílejí na podpoře kulturní oblasti.

4.1 Komunitární programy

Komunitární programy patří k ekonomickým nástrojům Evropské unie, jejichž finanční prostředky pocházejí přímo z rozpočtu Unie. Za cíl si kladou rozvíjet a podporovat mezinárodní spolupráci jednotlivých členských zemí a zpravidla zahrnují subjekty z více členských států, čímž se liší od strukturálních fondů zaměřených převážně na žadatele z jedné členské země. Další odlišností od operačních programů strukturálních fondů je spravování komunitárních programů a připravování konkrétních výzev, které spadají do kompetencí Evropské komise. Programy mají v členských zemích pouze své kontaktní místo, vyjma programu Celoživotní učení a Mládež v akci, jež jsou implementovány přímo v členských zemích, a jejich fungování spravuje národní agentura. Výzkum a inovace, podnikání, doprava, životní prostředí, informační společnost, sociální politika, zdraví, vzdělávání a kultura jsou podporované oblasti, jejichž aktivity jsou financovány konkrétními programy, které jsou koncipovány na několikaleté období. V současné době probíhá programové období 2007 až 2013. Pro oblast kultury a umění se jedná o program Culture a MEDIA.

4.1.1 Program Culture

Nedávné zapojení oblasti kultury a umění do činností Evropské unie s sebou přineslo první podpůrné programy Kaléidoscope, Raphaël a Ariane, které měly experimentální podobu a pokrývaly odvětví scénického a výtvarného umění, kulturního dědictví a literatury. V roce 2000 byl Evropskou komisí přijat program Culture 2000, k jehož hlavním cílům patřilo vytvoření společného kulturního prostoru. V roce 2006 bylo na návrh Evropské komise schváleno Evropským parlamentem a Evropskou radou rozhodnutí o vytvoření programu Culture 2007, koncipovaného na období 2007 až 2013, k jehož specifickým cílům patří rozvíjení

mezikulturního dialogu, propagace nadnárodní mobility kulturních aktérů, uměleckých děl a produktů.

Program Culture 2007 je určen na podporu projektů ve všech oblastech kultury kromě audiovizuálního odvětví, pro které je vypsán samostatný program MEDIA. Do programu se můžou zapojit všechny veřejné nebo soukromé subjekty se sídlem v jedné ze způsobilých zemí, jež vyvíjejí nevýdělečnou činnost. Z účasti o grant jsou tak vyloučeny soukromé osoby. Za způsobilé země jsou považovány všechny země Evropské unie, země EHP (včetně Islandu, Lichtenštejnska a Norska) a země, které se ucházejí o členství v EU, konkrétně se jedná o Chorvatsko, Turecko, Bývalou jugoslávskou republiku Makedonii, dále Srbsko a Černou Horu.

Oblasti programu:

1. Podpora kulturních projektů
 - 1.1.1 Víceleté projekty spolupráce – dlouhodobé projekty 3-5let
 - 1.2.1 Projekty spolupráce
 - 1.2.2 Projekty literárních překladů
 - 1.3.5 Projekty spolupráce se třetími zeměmi
 - 1.3.6 Podpora evropských festivalů
2. Podpora organizací působících v oblasti kultury na evropské úrovni
3. Podpora analytických prací, shromažďování a šíření informací a maximalizace účinku projektů v oblasti kulturní spolupráce
 - 3.2. Projekty subjektů činných v oblasti analýzy kulturní politiky

V rámci programu Culture, který podporuje kulturní projekty rozdělené do třech tématických oblastí, existují dva druhy grantů. Granty určené na podporu projektů z prvního tématického okruhu (Podpora kulturních projektů) a specifický grant na provozní náklady, zahrnující druhou oblast (Podpora organizací působících v oblasti kultury na

evropské úrovni), jež je určena na podporu provozních nákladů spojených se stálou činností podporovaných organizací. Na základě přiznaného grantu dochází pouze k spolufinancování úspěšného projektu, který získá nanejvýš 50% předloženého rozpočtu. V této souvislosti byl Ministerstvem kultury zřízen grant, který finančně pomáhá úspěšným projektům z tohoto programu s druhou polovinou nákladů.

Do první oblasti zahrnující granty na *Projekty spolupráce se třetími zeměmi* jsou zahrnuty další činnosti EU spojené s kulturou, ke kterým se řadí podpora pro Evropská hlavní města kultury, udělování evropských cen v oblasti kultury, podpora spolupráce s mezinárodními organizacemi a zvláštní akce. V návaznosti na tento grantový titul je každý rok vyhlašována konkrétní třetí země¹² pro spolupráci. Pro rok 2011 je to Mexiko a na následující rok 2012 byla vybrána Jihoafrická republika. Všechny dotační programy se snaží o propojení s projektem, který se rok věnuje určitému specifickému tématu. Pro rok 2011 je vyhlášen Evropský rok dobrovolnictví a v následujícím roce to bude Evropský rok aktivního stáří a mezigeneračního solidarity.

Celková částka vyhrazena na program Culture 2007 pro období 2007 až 2013 činí 400 miliónů EUR. Do tohoto rozpočtu přispívají i způsobilé země, které nejsou členy Evropské unie. Každý rok dochází ke schvalování ročního rozpočtu a k rozdělování výše finančních prostředků mezi jednotlivé tématické oblasti podpor. Obvykle bývá poskytnuto 77 % pro první oblast, 10 % pro druhou, 5 % pro oblast třetí a zbytek (8 %) je určen na hrazení administrativních a technických výdajů.

Program Culture je součástí komunitárních programů, jež centrálně spravuje Evropská komise. Tento program je nastaven v souladu s postoji EU ke kultuře, Evropská unie se tak nevměšuje do kultury jednotlivých členských států. (Müllerová 2011) V jednotlivých způsobilých zemích existují kulturní kontaktní místa, která poskytují zájemcům a žadatelům bezplatné informace a konzultace o programu. V České republice je tímto

¹² Třetí země jsou všechny země, které nejsou způsobilé programem Culture.

kontaktním místem Česká kancelář Culture, kterou v roce 2001 v Divadelním institutu zřídilo Ministerstvo kultury ČR. Od roku 2007 sídlem kontaktního místa je Institut umění Divadelního ústavu. Česká kancelář Culture je servisním střediskem, které jako třetí strana mezi Evropskou komisí a žadatelem podává informace o projektech, pořádá semináře a poskytuje podporu žadatelům. V důsledku centralizovaného řízení je nutné žádosti posílat nikoliv do České kanceláře Culture, nýbrž do Bruselu. Žádost obsahující veškeré náležitosti musí být podána ve stanovené lhůtě a sepsána v jednom z úředních jazyků EU. V zájmu urychlení procesu vyhodnocování se ale doporučuje vyplnit žádost v jednom z pracovních jazyků Evropské komise, v angličtině, francouzštině nebo němčině. Žádosti je nutné též vyplnit elektronickým způsobem, který lze hodnotit pozitivně, neboť systém díky automatické kontrole nepřipouští při vyplňování žádosti vytvořit formální chyby. Digitalizací celého projektu došlo k eliminaci takovýchto pochybení v podávaných žádostech. (Müllerová 2011)

Program Culture se zdá být vhodným prostředkem k získávání finančních prostředků. Není však určen pro každého žadatele. Pro projekty ze střední a východní Evropy je těžké uspět, neboť projektové žádosti vyžadují obsahovou výjimečnost a zpravidla jsou velmi finančně náročné. Takovéto projekty nejsou země střední a východní Evropy zatím schopny spolufinancovat. Názornou ukázkou je neúspěšné žádání o grant festivalu Pražské jaro v nově nastaveném programu Podpora evropských festivalů. Z České republiky v tomto programu do současné doby žádný z podaných projektů neuspěl. Další problematickou oblastí podpory kultury jsou provozní granty, které jsou spíše nastaveny pro země západní Evropy. V České republice nejsou téměř žádné organizace s evropským dopadem, které by v konkurenci mohly uspět. Z výše uvedeného jasně vyplývá, že Česká republika stále ještě v některých oblastech grantového financování zaostává za zeměmi západní Evropy. Působí zde nadále jazyková bariéra i skutečnosti, že Česká republika si stále řádně neosvojila možnosti grantové podpory.

4.1.2 Program MEDIA

Komunitární program MEDIA, jinými slovy Program podpory evropského audiovizuálního průmyslu, je dalším podpůrným prostředkem Evropské unie, jež poskytuje finanční příspěvky na podporu audiovizuálního odvětví. Jako víceletý program, který bývá koncipován na pěti až sedmileté období, byl prvně schválen v roce 1991. Jednalo se o program MEDIA I, po něm následoval MEDIA II na období 1996 až 2000, na něj navazoval program MEDIA Plus na léta 2000 až 2006. V současné době běží program MEDIA 2007. K jeho cílům patří zvýšení konkurenceschopnosti evropského audiovizuálního odvětví na mezinárodním trhu, podporování evropské filmové a televizní tvorby, vytváření vhodných podmínek pro její šíření a propagaci a především zachovávání evropské kulturní rozmanitosti. Program MEDIA, který je určen nezávislým evropským společnostem z oboru audiovize, přímo financuje filmovou tvorbu a zároveň poskytuje finanční příspěvky pro filmové distributory, festivaly, trhy a kina.

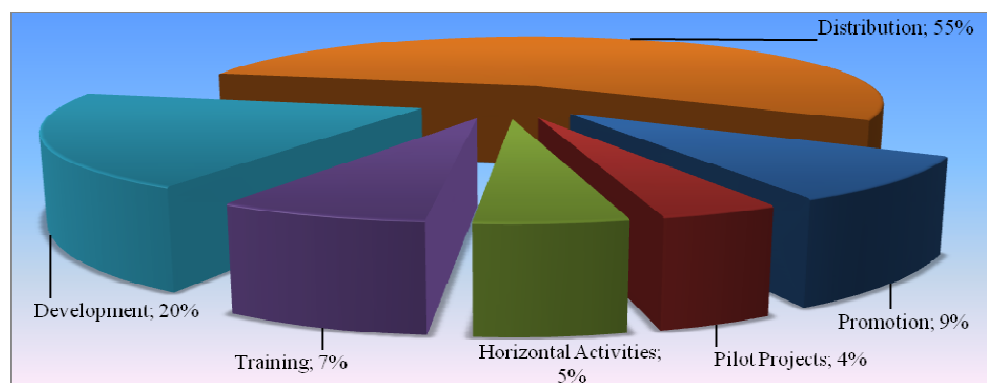
Oprávněným žadatelem je právnická nebo fyzická osoba, jež má sídlo v členské zemi programu MEDIA a je přímo nebo většinově vlastněna státními příslušníky těchto zemí. Z programu je tak vyloučena osoba jako jednotlivec. K členským zemím programu MEDIA patří členské země Evropské unie, země EHP – Island, Lichtenštejnsko, Norsko a dále Chorvatsko a Švýcarsko.

Pro program MEDIA 2007 na období 2007 až 2013 je vyhrazen rozpočet 755 milionů EUR. Oblasti podpory jsou rozděleny na tématické okruhy: podpora producentů (s podprogramem Development), distribuce, vzdělávání, festivaly, propagace, nové technologie, kina, Media International a Media Mundus, které mají další své podprogramy. Zároveň zde existuje program Training, do kterého se mohou zapojit i filmové školy. Pro obce, města, nadace a neziskové organizace jsou výhradně určeny grantové oblasti propagace a festivaly. Na základě přiznaného grantu dochází pouze k spolufinancování úspěšného projektu, který získá nanejvýš 50% předloženého rozpočtu. Finanční podpora je tak

poskytována v podobě dotace, která musí být řádně vyúčtována. V případě, že realizace projektu ze závažných důvodů není ukončena (např. není dokončen film) a dojde ke správnému vyúčtování příspěvku, dotace se nemusí vracet. Žádost o příspěvek lze podávat pouze na vyhlášené konkrétní výzvy a stejně jako u programu Culture se doporučuje ji zpracovat v anglickém jazyce. Program MEDIA nemá univerzální formulář žádosti na všechny programy, nýbrž každý program má svoji verzi, kterou je nutné poslat i v elektronické podobě pouze u programu Development a dobrovolně u programu distribuce. Elektronická žádost opět díky automatické kontrole eliminuje formální chyby a počítá se, že bude v budoucnu zavedena i pro ostatní programy. Problémem však zůstává složitost formulářů, která bývá častou námitkou na společných setkáních pracovníků kontaktních míst.

Česká republika se do programu MEDIA zapojila současně se svým vstupem do Evropské unie, kdy Ministerstvo kultury zřídilo kontaktní kulturní místo pro program MEDIA. Stala se jím kancelář MEDIA Desk, jejíž činnost zajišťuje Česká filmová komora. Podobně jako u programu Culture, některé dotační tituly nevyhovují podmínkám v České republice. Přesto jsou téměř všechny programy využívány a obecné procento úspěšnosti činí asi 20 až 30 procent. (Chytilová 2011) Lze vypožorovat i pokrok při zpracovávání žádostí. Během let 2002 až 2010 byly podpořeny projekty v celkové částce 302 milionů Kč. Tyto úspěšné projekty z programu MEDIA tak získávají dobrou vizitku pro další žádosti o grant, neboť obstály v evropské konkurenci. (Chytilová 2011)

Graf č. 4 – Rozpočtové oblasti programu MEDIA 2007



Zdroj: www.mediadesk.cz

4.2 Strukturální fondy

Kulturu lze podporovat i ze strukturálních fondů, které nejsou pro ni primárně určené. Strukturální fondy jsou finanční nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti, která skrze prostředky z fondů poskytované do méně rozvinutých regionů usiluje o ekonomickou a sociální soudržnost, takzvanou kohezi, Evropské unie. Potřeba snížit rozdíly ekonomické a životní úrovně jednotlivých regionů byla od samotného počátku evropské integrace silná, avšak cesty k ustanovení jednotné regionální politiky byly složité.

4.2.1 Historie regionální politiky

Podpisem Římských smluv v roce 1951 vznikla řada finančních nástrojů s regionální dimenzí, patří k nim Evropský sociální fond, ke kterému se v roce 1962 přidal Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond. S blížícím se rozšířením evropského uskupení přibývaly kroky k ustanovení společné regionální politiky založením Generálního ředitelství pro regionální politiku v roce 1968. V roce 1973 došlo k přistoupení Irska, Dánska a Velká Británie, která se jako čistý plátec do evropského rozpočtu zasadila o výraznější prosazení zájmu o účinnější regionální politiku. Po složitých vyjednáních byl v roce 1975 založen Evropský fond regionálního rozvoje, avšak na ustanovení skutečné společné regionální politiky se muselo počkat dalších téměř 15 let. Jednotný evropský pakt podepsaný v roce 1989 zavedl čtyři základní principy realizace regionální politiky: princip koncentrace, programování, partnerství a adicionality. K zajištění větší koordinace cílů a samotného programu byla regionální politika společně s částí sociální a zemědělské politiky zařazena do strukturální politiky EU. Důsledkem toho se stává, že někdy bývá regionální politika označována jako strukturální, které je součástí.

Podpisem Maastrichtské smlouvy, Smlouvy o EU v roce 1992, která vstoupila v platnost 1. listopadu 1993, byl založen Výbor regionů, jež jako poradní orgán hájil zájmy regionů Evropské unie. Na nátlak

Španělska byl v roce 1993 založen Kohezní fond (Fond soudržnosti), který pomáhá slabším zemím. Za slabší země jsou považovány ty, jejichž HDP není vyšší než 90% průměru Evropské unie. Konkrétně se jedná o Španělsko, které vznik fondu iniciovalo, Řecko, Portugalsko a Irsko. Kohezní fond se neřadí ke strukturálním fondům, ale patří k významným podpůrným nástrojům regionální politiky.

V roce 1997 byl vytvořen dokument Agenda 2000, který určuje základní směry vývoje Evropské unie. Na dokument navazuje s blížícím se dalším rozšířením EU nutná reforma celé regionální politiky, která se zasadila o zjednodušení a zefektivnění celého procesu podpory. Pro období 2000 až 2006 bylo pro regionální politiku vyhrazeno 275 miliard EUR, přičemž novým členským státům včetně České republiky bylo vyčleněno 45 miliard EUR.

Již výše byly zmíněny finanční nástroje pomoci pro kandidátské země. Jedná se především o program PHARE, který byl v roce 1989 založen původně pouze pro Polsko a Maďarsko, ale postupně se k němu připojily další země. V roce 1990 se přidala i Česká republika, která v letech 1995 až 1999 čerpala z fondu 69 milionů EUR ročně a v období 2000 až 2002 téměř 79 milionů EUR ročně. V roce 1999 byl program PHARE doplněn fondy ISPA a SAPARD.

4.2.2 Období 2007- 2013

V současné době běží další sedmileté programovací období, které začalo 1. ledna 2007. V důsledku rozšíření Evropské unie o další členské státy bylo nutné reformovat regionální politiku, neboť s novými zeměmi se zvýšil počet obyvatel EU, ale zároveň se snížil příjem na osobu. Oproti minulému období 2000 - 2006 došlo ke snížení počtu strukturálních fondů ze čtyř na dva, Evropský fond regionálního rozvoje a Evropský sociální fond, ke kterým se připojil i Fond soudržnosti. Tyto tři fondy jsou v současnosti nástroji regionální politiky. Původně začleněné druhé dva fondy, Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond a Finanční nástroj na podporu rybolovu, se staly součástí Společné zemědělské politiky.

Další změnou bylo již zmíněné zapojení Fondu soudržnosti, který podporuje projekty na národní úrovni, nikoliv individuální projekty, jak tomu bylo dříve.

Návrh reformy s názvem *Nové partnerství pro růst a zaměstnanost* byl schválen v roce 2005 a pro nové programové období 2007-2013 byly vytyčeny tři základní cíle: Konvergence, Evropská územní spolupráce a Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Cíl Konvergence je vyhrazen pro nejméně rozvinuté oblasti EU, kde podporuje růst a tvorbu pracovních míst. Za nejméně rozvinuté regiony jsou považovány ty, jejichž HDP na osobu nedosahuje 75% průměru EU. Pod tento program spadá celé území České republiky kromě Hlavního města Prahy.

Druhý cíl, Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost je zaměřen na podporu průmyslových, městských a venkovských oblastí, kterým není určen cíl Konvergence. Jedná se tudíž o regiony, jejichž HDP na osobu je vyšší než 75% průměru EU. V České republice spadá pod tento cíl pouze Hlavní město Praha.

Evropská územní spolupráce podporuje pomocí přeshraniční, nadnárodní a mezinárodní spolupráce harmonický a vyvážený rozvoj Evropské unie.

Pro Českou republiku byla pro programové období 2007-2013 vyčleněna částka 752,7 miliard Kč, přičemž 516 miliard Kč pochází ze strukturálních fondů a 258 miliard Kč z Fondu soudržnosti.

4.2.3 Aplikace regionální politiky EU v ČR

Pomocí Národního rozvojového plánu (NRP) a Národního strategického referenčního rámce (NSRR), jež obsahují konkrétní pravidla a strategie čerpání finančních prostředků, došlo k implementaci regionální politiky EU v České republice. Čerpání finančních prostředků z fondů EU probíhá pomocí tzv. operačních programů (OP), které rozlišujeme na dva druhy, tematické operační programy a regionální operační programy. Tematické programy jsou zaměřeny na určitou problematiku oblasti,

například dopravy, vzdělávání apod., a regionální programy se vymezují na konkrétní region tzv. NUTS II¹³. Na základě výše zmíněných strategických dokumentů vláda České republiky vytvořila celkem 24 operačních programů¹⁴. Zastřešujícím orgánem pro všechny operační programy ze strukturálních fondů a z Fondu soudržnosti je Národní orgán pro koordinaci, jež spadá pod Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. MMR je oficiálním partnerem pro jednání s Evropskou komisí a v České republice plní roli centrálního koordinačního a metodického orgánu politiky soudržnosti.

Doplňkem k tématickým a regionálním operačním programům je tzv. Integrovaný operační program, který je národního a nadregionálního charakteru a jeho součástí je i oblast kultury. K tomuto programu se vztahuje třetí cíl státní kulturní politiky: Podpora vybraných projektů z programu Integrovaného operačního programu a součinnost s kraji při realizaci regionálního operačního programu. *„MK vykonává funkci zprostředkujícího subjektu pro Integrovaný operační program – oblast kultury na základě dokumentu, který byl schválen Evropskou komisí 22. 12. 2007 a předpokládá čerpání až do výše téměř 6 mld. Kč.“* (Ministerstvo kultury 2009:22)

Součástí Integrovaného operačního programu je Integrovaný plán rozvoje města (IPRM), kde vzájemně obsahově i časově provázané projekty podpořeny z jednoho či více operačních programů směřují k dosažení cíle určité lokality, města nebo regionu.

Oblast kultury v tematických programech není přímo obsažena. V regionálních operačních programech je zahrnuta pod prioritní osy, jež

¹³ NUTS je územní statistická jednotka a podle velikosti se rozlišuje: NUTS 0 (tomu odpovídá např. celá Spolková republika Německo), NUTS I (celá ČR, pro SRN jsou to jednotlivé spolkové země), NUTS II tzv. regiony soudržnosti (uměle vytvořené územní jednotky, v ČR je to osm sdružených krajů s počtem obyvatel vyšší než jeden milion, které jsou srovnatelné s oblastmi stejné úrovně v EU), NUTS III (kraje), NUTS IV (okresy), NUTS V (obce).

¹⁴ Blíže příloha 4

se různí podle regionu. Fungování více objasní příklad Plzeňského kraje. Ten spadá pod NUTS II Jihozápad, skládající se z Plzeňského a Jihočeského kraje, jehož řídicím orgánem je Regionální rada regionu soudržnosti Jihozápad. ROP Jihozápad spadá pod cíl Konvergence a z Evropského fondu pro regionální rozvoj bylo pro Plzeňský kraj pro období 2007 - 2013 vyčleněno 619,65 milionů EUR. K této částce bylo z českých veřejných zdrojů přiděleno dalších 109,35 milionů EUR. Na specifické cíle ROP Jihozápad navazují čtyři prioritní osy:

1. Dostupnost center (275,5 milionů EUR),
2. Stabilizace a rozvoj měst a obcí (201,4 milionů EUR),
3. Rozvoj cestovního ruchu (123,9 milionů EUR),
4. Technická pomoc (18,6 milionů EUR).

Oprávnění žadatelé o podporu z ROP Jihozápad jsou kraje, obce, svazky obcí, organizace zřizované nebo zakládané kraji či obcemi, církevní právnické osoby, školy, nestátní neziskové organizace, podnikatelé, profesní organizace, občané a další, kteří na internetových stránkách ROP Jihozápad naleznou aktuální výzvy. V současné době je aktuální poslední výzva č. 15, z prioritní oblasti číslo 2, konkrétně zaměřená na oblast podpory 2.1. Integrované plány rozvoje měst, jež je zmíněna výše. Po pečlivém prostudování podmínek oprávněný žadatel může projektové žádosti předkládat až do 28. června 2013.

Na sklonku roku 2009 byl tento ROP Jihozápad vyhlášen jako jeden z nejtransparentnějších regionů při čerpání prostředků z fondů EU. V současné době je však předmětný ROP Jihozápad v čerpání finančních prostředků z fondů EU problematický. Kvůli systémové chybě při hodnocení projektů 2. a 3. výzvy Ministerstvo financí udělilo peněžní sankce pro oba kraje. Jedná se o pokutu ve výši 95 milionů Kč pro Plzeňský a 150 milionů Kč pro Jihočeský kraj. Obě hejtmanství se musela zaručit, že sankce zaplatí, jinak by další dotace nedostala. Už v minulosti se v ROP Jihozápad objevilo podezření kvůli 5. výzvě, ve které bylo původně vybráno více projektů. Po přehodnocení všech 670 předložených

projektů bylo nakonec vybráno 140 projektových žádostí z původních 177. Podle měsíční monitorovací zprávy MMR čerpané dotace dosahují pouze 3,7 % z celkové alokace. Toto číslo je v důsledku výše uvedených událostí od roku 2009 nepozměněné. (Ministerstvo pro místní rozvoj 2011:118)

Tyto události vrhají špatné světlo na celou Českou republiku, která na jaře 2011 dočasně pozastavila vyplácení všech dotací, než dostane peníze od Evropské komise. Při čerpání prostředků z fondů EU jsou náklady na projekty průběžně hrazeny z českého rozpočtu a po schválení Evropskou komisí, jsou peníze posílány Ministerstvu financí.

Přes náročnost vypracování projektových žádostí a výše uvedené problémy je Česká republika stále úspěšnější při čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie. Příkladem toho je i zapojení Katedry Kulturologie, která z Evropského sociálního fondu získala prostředky na vydání publikací některých svých vědeckých pracovníků. Ministerstvo pro místní rozvoj si uvědomuje administrativní složitosti s projektovými žádostmi a v současné době probíhá dotazníkové šetření, jehož výsledkem by mělo být zjednodušení žádostí pro následující programové období.

5 Charakteristika grantových žádostí

V první kapitole došlo k vymezení pojmu grant. Tato kapitola je zaměřena na charakteristiku grantových žádostí. Není možné zde vystihnout a detailně popsat veškeré podmínky, kroky a pravidla správného vypracování projektové žádosti, jenž jsou vodítkem k úspěšnému čerpání finančních prostředků. Jedná se pouze o nastínění celé problematiky.

Žádost o grant vyžaduje projekt. *„Podstatou projektů je zavedení dosud neexistujících produktů nebo služeb, po nichž existuje v dané chvíli poptávka.“* (Kantor, Marek 2009:57) Pouze projekty, které splňují formální náležitosti, jsou v souladu s podmínkami programu a reagují na aktuální výzvu, mohou uspět.

Projekty rozlišujeme na dva druhy, investiční a neinvestiční. Investiční projekty se zaměřují na pořízení majetku nebo nástrojů, které slouží k realizaci a naplnění cílů projektu. Tyto projekty bývají také někdy označovány jako infrastrukturační nebo tzv. tvrdé projekty. Jedná se například o rekonstrukci školy, výstavbu hotelu apod. Efekty (výstupy) se u investičních projektů ukáží až po jejich skončení, tudíž se sleduje i provozní fáze, naproti tomu u neinvestičních projektů se výstupy projevují v průběhu projektu. Povinnou součástí investičních projektů financovaných z fondů EU je tzv. studie proveditelnosti, která technicky a ekonomicky analyzuje koncepci projektu. Posuzuje, zda je možné daný projekt zrealizovat. Při velkých projektech je tato studie velmi náročná na vypracování a častokrát vyžaduje právě onu profesionální pomoc.

U neinvestičních projektů, měkkých projektů, je pořizování majetku jen vedlejší podpůrnou záležitostí pro realizaci činností různého druhu. Může se například jednat o podporu nových vzdělávacích programů.

Každá projektová žádost má svá pravidla, která se liší v závislosti na druhu programu, tudíž je nutné pečlivě nastudovat podmínky a manuály pro žadatele daného grantu. K obecným zákonitostem žádosti patří: popis projektu a zdůvodnění jeho potřebnosti, popis výchozí situace, rozpis

projektových aktivit, harmonogram a jednotlivé etapy projektu, definování cílových skupin, analýza potřeb a konkurence, marketingová strategie, personální zajištění projektu, rozpočet projektu. Pro vypracování projektu slouží různé nástroje, jakými je například SWOT analýza. Tento anglický výrazový akronym¹⁵ je metodou strategického plánování, kdy informace získané během analýzy se roztrídí do tabulky o čtyřech polích rozdělené na dvě širší kategorie, vnitřní faktory, zahrnující silné a slabé stránky, a vnější faktory, kterými jsou příležitosti a rizika.

Součástí projektových žádostí u fondů EU je začlenění horizontálních témat, která se prolínají všemi tematickými a regionálními operačními projekty. Pro období 2007-2013 jsou stanovena dvě základní témata: rovné příležitosti (pro ženy, muže, znevýhodněné skupiny) a udržitelný rozvoj (zaměřen na sociální, ekonomickou a environmentální dimenzi).

Po úspěšném podání projektové žádosti následuje podepsání smlouvy o finančním příspěvku. Po realizaci projektu následuje závěrečná zpráva obsahující celkové informace o průběhu a realizaci projektu a zároveň vyúčtování dotace, jejíž celková poskytnutá výše musí být samozřejmě použita na daný projekt.

Z výše uvedených stručných informací přesto vyplývá, že vytvoření projektové žádosti o grant je náročná administrativní práce, jež vyžaduje pečlivou přípravu a spolehlivou zodpovědnou osobu případně skupinu lidí, kteří se tomu budou usilovně věnovat.

Žádat o grant neznamena mít potřebu, v tomto případě peněz, a na základě získaného grantu ji uspokojit, ale mít potřebu, v tomto smyslu projekt, k jehož uspokojení nám chybí dostatečné množství finančních prostředků, a který je po úspěšném podání projektové žádosti grantem uspokojen.

¹⁵ "SWOT - Strengths (silné stránky), Weaknesses (slabé stránky), Opportunities (slabé stránky), Threats (rizika)

6 Závěr

Člověk, jako unikátní tvor, si uvědomuje vlastní jedinečnosti, díky které má možnost a schopnost se prostřednictvím sociálních i kulturních prostředků a mechanismů dále rozvíjet – seberealizovat se. Je bezesporu faktem, že kultura byla a je humanizujícím nástrojem člověka, která jej dovedla až do současného stupně vývoje. Okolní společenské prostředí člověka má nemalý vliv na jeho vývoj, jež je bez přestávky ovlivňován prostřednictvím sociokulturních regulativů vycházejících z tradic, zvyků a pravidel dané společnosti. Z pohledu antropologie patří mezi sociokulturní regulativy i grant, jež svým způsobem ovlivňuje chování členů určité společnosti, neboť jednotlivé kulturní prvky jsou podporovány prostřednictvím institucí, které ať už přímo poskytují finanční prostředky nebo vytvářejí podmínky pro tvorbu kulturních artefaktů, anebo se samy stávají nositeli hodnot, tradic a zvyků.

Jednou z možností finanční podpory kultury je grantová politika - proces oboustranného uspokojování potřeb. Na jedné straně města, kraje, státu, unie aj. a na druhé straně instituce či organizace, které svými finančními prostředky nedosahují potřebné výše k uspokojení svých cílů.

Kulturní politika České republiky vychází z historického vývoje na českém území a ze samotného chápání pojmu kultura, které se neomezilo pouze na tvůrčí činnost, ale zahrnuje v sobě i poznávací, vzdělávací a jiné aktivity, a dokonce i prostředí, v němž kulturní život probíhá a které jej obklopuje. Přes veškeré snahy a vypracované kulturní koncepty se však kultura v České republice jeví pouze jakýmsi „přívěskem“. Mladá demokratická společnost není dostatečně hrdá na historické kulturní statky ani současnou tvůrčí činnost. Oblast kultury by měla být významným ekonomickým součinitelem, neboť je nejen producentem, ale i odběratelem statků a služeb, nemělo by se na ni však pohlížet pouze z ekonomického hlediska. Kultura se svým duchovním rozměrem má významný společenský vliv přesahující hranice naší země.

Od počátku transformačního procesu v oblasti kultury stojí stát před nelehkým úkolem vytvořit prostor vícezdrojového financování svobodného kulturního života. Jak vyplývá ze samotného označení, snahou bylo a stále je vytvořit podmínky pro zdroje různých úrovní a z odlišných oblastí. Finančními zdroji jsou v současné době veřejné peníze, tzn. peníze pocházející z rozpočtu státu, kraje, města, vlastní činnost instituce či organizace, soukromé zdroje, sponzoring a granty a jiné. Závazek státu o uskutečněných výdajích na podporu kultury se nedaří dlouhodobě naplňovat. Hybnou silou v oblasti podpory kultury jsou tedy zejména kraje, města a obce, které prostřednictvím přerozdělování finančních prostředků, získaných v nemalé míře ze zahraničních zdrojů, umožňují přežití kulturních organizací a institucí daného regionu. Objem podpory poskytnuté ze strany soukromých subjektu je zanedbatelný.

V České republice se stále utváří zdravé ekonomické a daňové prostředí a cesta k plnohodnotnému financování kultury je ještě minimálně jednu generaci dlouhá. Toto období je třeba překlenout zejména ve spolupráci s evropskými programy na podporu kultury, kde se nám daří být čím dál úspěšnějšími příjemci této mezinárodní podpory. Jednou jistě však je, že ať bude výše podpory jakákoliv, nikdy nebude taková, aby byla dostatečná.

Seznam pramenů

Tištěné dokumenty

BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, nakladatelství Univerzity Karlovy, 1998. Ekonomie symbolických statků, s. 179. ISBN 80-7184-518-3.

CHUM, Jiří. Dnes není yesterday: Rozhovor s náměstkem ministra kultury. *Státní správa a samospráva: Týdeník Vlády České republiky*. 7. ledna 1993, 4, 2, s. 4-10. ISSN 0027-8009.

MAREK, Dan; KANTOR, Tomáš. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 2. vydání aktualizované a rozšířené. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009. 215s. ISBN 978-80-87029-56-5.

MASLOW, Abraham Harold. *Motivation and Personality*. 2nd ed. New York: Harper & Row, c1970. A Theory of Human Motivation, s. 369.

MAUSS, Marcel. *Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 201 s. ISBN 80-85850-77-X.

SIMMEL, Georg. *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Peníze v moderní kultuře, s. 206.

SOKOL, Jan. *Filosofická antropologie: Člověk jako osoba*. Praha: Portál, 2002. 222s. ISBN 80-7178-627-6.

SOUKUP, Václav. *Dějiny antropologie: Encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. Předmět a metody sociální a kulturní antropologie, s. 667. ISBN 80-246-0337-3.

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, 2. svazek. Praha: DIDEROT, 1999. 534s. ISBN 80-902555-4-X.

Elektronické dokumenty

b.a. Kultura má velký ekonomický potenciál, říkají odborníci. In *ČR v Evropské unii* [online]. [Praha]: EU-Media,s.r.o., 1. 4. 2009 [cit. 2011-29-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/kultura-ma-velky-ekonomicky-potencial-rikaji-odbornici-005821>>.

British Council Czech Republic [online]. [2001] [cit. 2011-07-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.britishcouncil.org/cz/czechrepublic.htm>>.

CIMBALA, Liana, et al. K otázkám kulturní politiky České republiky. In *Vztah státu ke kultuře, kulturní politika evropských zemí: Aktualizace vybraných problémů* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2004 [cit. 2011-01-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=60>>.

DEBNÁR, Viktor; TICHÁ, Tereza; ŽÁKOVÁ, Eva. *Podpora umění a kultury z Evropské unie* [online]. Praha: Institut umění, 2006 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://new.institutumeni.cz/media/document/podpora-kultury-a-umeni-z-eu.pdf>>. ISBN 80-7008-191-0.

EU - portál o EU [online]. EU-Media, s.r.o., c 2004-2011 [cit. 2011-08-03]. Komunitární programy. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/komunitarni-programy>>. ISSN 1803-2486.

Financování kultury z veřejných rozpočtů v roce 2009. In MOCKOVČIAKOVÁ, Alena. *Financování kultury z veřejných rozpočtů v roce 2009* [online]. [Praha]: [Nipos-Regis], 2009 [cit. 2011-01-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.nipos-mk.cz/?p=10342>>.

Francouzský institut v Praze [online]. [1993] [cit. 2011-07-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.ifp.cz/>>.

Goethe - Institut [online]. c2011 [cit. 2011-07-22]. Dostupné z WWW: <http://www.goethe.de/ins/cz/pra/csindex.htm?wt_sc=praha>.

Instituto Cervantes Praha [online]. c1991-2011 [cit. 2011-07-22]. Dostupné z WWW: <<http://praga.cervantes.es/cz/default.shtm>>.

Krátce o Programu EU Culture: Česká kancelář Culture [online]. c2011 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.programculture.cz/cs/>>.

Koncepce účinnější podpory umění na léta 2007-13. *Usnesení Vlády České republiky ze dne 31. května 2006 č. 676, s. 76.*

Koncepce památkové péče Plzeňského kraje: koncepce podpory státní památkové péče v Plzeňském kraji. In *Usnesení Zastupitelstva Plzeňského kraje č.441/03 ze dne 23. 9. 2003*. 2003, s. 55.

Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví na léta 2010 - 2014: Koncepce rozvoje muzejnictví. In *Usnesení Vlády ČR ze dne 1. prosince 2010 č. 862*. 2010, s. 18.

KOTALÍK, Adam. *ROP Jihozápad vyhodnocen jako jeden z nejtransparentnějších operačních programů u nás*. Tiskové zprávy - Úřad Regionální rady soudržnosti Jihozápad [online]. 2. 11. 2009, 7, [cit. 2011-07-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.mmr.cz/Pro-media/Zpravy-z-regionu/2009/ROP-Jihozapad-vyhodnocen-jako-jeden-z-nejtranspare>>.

Lisabonská smlouva. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2007, C 306, s. 231. Dostupný také z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:CS:HTML>>. ISSN 1725-5163.

MECHTCHANOVÁ, Lena. Úroveň kultury je úrovní národa. *Kulturní pecka* [online]. 1. 1. 2010, [1], [cit. 2011-04-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.kulturnipecka.cz/tema-mesice/uroven-kultury-je-urovni-naroda>>.

Memorandum o porozumění o implementaci EHP finančního mechanismu pro 2004-2009: (česká verze). *Usnesení Vlády České republiky ze dne 20. října 2004 č. 1025*. 2004, s. 7.

Měsíční monitorovací zpráva: O průběhu čerpání Strukturálních fondů, Fondu soudržnosti a národních zdrojů v programovém období 2007-2013, květen 2011 [online]. Praha: NOK-MMR, 22. června 2011 [cit. 2011-07-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Files/8d/8da18442-4344-4b47-946f-3e997808c3ee.pdf>>.

Mezinárodní fond na podporu kultury. [Praha]: [Ministerstvo kultury], [2008]. 5 s. Dostupné z WWW: <http://www.mkcr.cz/assets/zahranicni-vztahy-a-EU/odbor-zahranicni/mezinarodni-organizace/Mezin_rodn__fond_na_podporu_kultury.doc>.

Ministerstvo financí [online]. c2005 [cit. 2011-07-23]. Finanční mechanismus EH/Norska. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fm_norska.html>.

Ministerstvo kultury: *Státní kulturní politika České republiky 2009 - 2014*. Praha: Ministerstvo kultury, 2009. s. 109. ISBN 978-80-86310-83-1.

Ministerstvo kultury [online]. c2007-2010 [cit. 2011-07-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/>>.

Ministerstvo kultury [online]. c2007 [cit. 2011-07-22]. EHP/Norsko. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/ehp-norsko/default.htm>>.

Österreich Institut Brno [online]. [1997] [cit. 2011-07-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.oei.cz/775.html>>.

Plzeň 2015: Evropské hlavní město kultury [online]. c2009 [cit. 2011-04-22]. Jiná města kultury. Dostupné z WWW: <<http://www.plzen2015.net/kandidujeme/jina-mesta-kultury/>>.

Plzeňský a Jihočeský kraj dostaly pokuty dohromady za čtvrt miliardy. *E15* [online]. 3. 6. 2011, [6], [cit. 2011-07-24]. Dostupný z WWW: <<http://zpravy.e15.cz/domaci/udalosti/plzensky-a-jihocesky-kraj-dostaly-pokuty-dohromady-za-ctvrt-miliardy-637647>>.

Polský institut v Praze [online]. [Praha] [cit. 2011-07-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.polskyinstitut.cz/>>.

Postupy pro žadatele ke zpracování žádosti o grant: Z Finančních mechanismů EHP/Norska. [Praha]: Ministerstvo financí - Centrum pro zahraniční pomoc, 25. 11. 2007. 48 s.

Postup při poskytování prostředků ze Státního fondu České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie na realizaci projektů. [Praha]: [Ministerstvo kultury], [2009]. 7 s.

Pozastavené čerpání z fondů EU se obnoví během několika měsíců. *E15* [online]. 17. 5. 2011, [5], [cit. 2011-07-24]. Dostupný z WWW: <<http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/pozastavene-cerpani-z-fondu-eu-se-obnovi-behem-nekolika-mesicu-605104>>.

ProCulture: výzkumné, informační a vzdělávací centrum pro umění a kulturu [online]. 2003 [cit. 2011-30-01]. Slovníček. Dostupné z WWW: <<http://www.proculture.cz/slovnicek/>>.

Přehled dotací evropských, národních a krajských: zejména pro obce. Plzeň: Oddělení technické podpory a publicity, 24. 1. 2011. 79 s.

Průvodce programem Program Kultura - EU. [Brusel]: Výkonná agentura Evropské komise pro vzdělávání, audiovizi a kulturu, 2010. 74 s. Dostupné z WWW: <<http://eacea.ec.europa.eu/culture/programme/documents/2010/may/CS.pdf>>.

R, L. Státní fond kultury nefunguje. Besser ho chce zrušit. *Hospodářské noviny iHNed* [online]. 9. 9. 2010, [9], [cit. 2011-04-22]. Dostupný z WWW: <<http://life.ihned.cz/c1-46348560-statni-fond-kultury-nefunguje-besser-ho-chce-zrusit>>. ISSN 1213-7693.

Rokycany: Oficiální web města [online]. [2010] [cit. 2011-07-22]. Rok 2011: Program obnovy kulturních památek: Rokycany. Dostupné z WWW: <http://www.rokycany.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=14069&id_ktg=50144&archiv=0&p1=33691>.

Regionální operační program (ROP) Jihozápad [online]. 2011 [cit. 2011-07-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.rr-jihozapad.cz/>>.

Rokycany: Oficiální web města [online]. 2010 [cit. 2011-07-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.rokycany.cz/>>.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému: Sdělení o evropském programu pro kulturu v globalizovaném světě. Brusel: Komise evropských společenství, 10. 5. 2007. 14s. Dostupné z WWW: <<http://www.nipos-mk.cz/?p=2649>>.

SIRANOVÁ, Pavlína. *Krajský úřad Plzeňského kraje* [online]. 21. 3. 2005 [cit. 2011-07-22]. Schválená Koncepce památkové péče Plzeňského kraje. Dostupné z WWW: <<http://www.kr-plzensky.cz/article.asp?itm=22199>>.

Skandinávský dům: severský dům v srdci evropy [online]. [2005] [cit. 2011-07-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.skandinavskydum.cz/>>.

Společně pro dotace: Informační stránky projektu Plzeňského kraje [online]. c2011 [cit. 2011-07-22]. Společně pro dotace. Dostupné z WWW: <<http://spolecneprodotace.plzensky-kraj.cz/?fid=1829>>.

Strukturální fondy EU: Fondy Evropské unie [online]. [2004] [cit. 2011-01-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/>>.

TYLOR, Edward B. *Primitive Culture, Vol. I.* [online]. New York: Henry Holt and Company, 1883 [cit. 2011-01-20].

Dostupné z WWW: <<http://www.archive.org/details/primitiveculturl6tylogoog>>.

Úvod/MEDIA Desk: Program podpory evropského audiovizuálního průmyslu [online]. c2008 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mediadeskcz.eu/cz/>>.

Žádosti o dotace z EU se prý po roce 2013 zjednoduší. *E15* [online]. 8. 6. 2011, [6], [cit. 2011-07-24]. Dostupný z WWW: <<http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/zadosti-o-dotace-z-eu-se-pry-po-roce-2013-zjednodusi-643820>>.

Ústní prameny

Mgr. Michal Prokop, bývalý náměstek ministra kultury

Magdalena Müllerová, konzultantka v České kanceláři programu EU Culture

Vladimíra Chytilová, konzultantka MEDIA Desk Česká republika

PhDr. Alena Mockovčíaková, vedoucí útvaru REGIS, útvar NIPOS

Přílohy

Příloha 1 – Příspěvkové organizace Ministerstva kultury ČR

1. Památky

- Národní památkový ústav

2. Muzea

- Národní muzeum
- Národní technické muzeum
- Památník národního písemnictví
- Moravské zemské muzeum
- Muzeum umění Olomouc
- Uměleckoprůmyslové museum v Praze
- Technické muzeum v Brně
- Slezské zemské muzeum
- Husitské muzeum v Táboře
- Muzeum romské kultury v Brně
- Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm
- Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě
- Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi
- Památník Lidice
- Památník Terežín

3. Galerie

- Národní galerie v Praze
- Moravská galerie v Brně

4. Knihovny

- Národní knihovna ČR
- Moravská zemská knihovna v Brně
- Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana

5. Divadlo a hudba

- Národní divadlo
- Státní opera Praha
- Institut umění – Divadelní ústav
- Česká filharmonie
- Pražský filharmonický sbor

6. Ostatní

- Národní filmový archiv
- Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
- Národní ústav lidové kultury

Zdroj: Příspěvkové organizace Ministerstva kultury ČR, <http://www.mkcr.cz/prispevkove-organizace/default.htm>, cit. 20. 7. 2011.

Příloha 2 – Seznam dotačních titulů Ministerstva kultury pro rok 2011

KULTURNÍ DĚDICTVÍ

Památková péče

- Program záchrany architektonického dědictví
- Havarijní program
- Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón
- Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny
- Program restaurování movitých kulturních památek
- Program Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností
- Program Podpora pro památky UNESCO
- Program Podpory občanských sdružení v památkové péči
- Program Podpora záchranných archeologických výzkumů

Regionální a národnostní kultura

- Podpora kulturních aktivit zdravotně postižených občanů a seniorů
- Podpora tradiční lidové kultury
- Podpora rozvoje zájmových kulturních – mimouměleckých aktivit
- Podpora neprofesionálních uměleckých aktivit
- Podpora zahraničních kontaktů v oblasti neprofesionálních uměleckých aktivit
- Podpora regionálních kulturních tradic
- Podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice
- Podpora integrace příslušníků romské menšiny
- Program poskytování příspěvků na tvůrčí nebo studijní účely v oblasti neprofesionálního umění a tradiční lidové kultury

Muzea, galerie a ochrana movitého kulturního dědictví

- Program Kulturní aktivity (KA)
 - Kulturní aktivity pro občanská sdružení a organizace s mezinárodním prvkem
- Program Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví (ISO)
- Podpora akviziční činnosti muzeí, galerií, Národního filmového archivu a knihoven (PAČ)

PROFESIONÁLNÍ UMĚNÍ

- Program Kulturní aktivity pro rok 2011 oblast profesionálního divadla
- Program Kulturní aktivity pro rok 2011 v oblasti profesionálního hudebního umění
- Program Kulturní aktivity pro rok 2011 v oblasti profesionálního tance, pohybového a nonverbálního divadla
- Program Kulturní aktivity pro rok 2011 v oblasti profesionálního výtvarného umění
- Program podpory významných a mimořádných kulturních akcí
- Program poskytování příspěvků na tvůrčí nebo studijní účely (tzv. „stipendijní program“)
- Program státní podpory profesionálních divadel a profesionálních symfonických orchestrů a pěveckých souborů

LITERATURA A KNIHOVNY

Oblast literatury

- Dotace na podporu projektů v oblasti literatury pro rok 2011: periodika, sborníky, akce
- Dotace na podporu projektů v oblasti literatury pro rok 2011 – vydávání neperiodických publikací (knih)
 - Podpora vydávání české literatury (jednoletý a víceletý grant)

- Podpora vydávání debutů české literatury (jednoletý grant)
- Podpora vydávání překladové literatury (jednoletý a víceletý grant)
- Podpora vydávání literárních děl s velmi náročnou ediční a redakční přípravou (i víceletý grant)
- Podpora vydávání původní české ilustrované literatury pro děti a mládež (jednoletý a dvouletý grant)
- Projekt Česká knihovna 2011
- Podpora překladu české literatury

Oblast knihoven

- Program Veřejné informační služby knihoven (VISK)
 - VISK 2 - Mimoškolní vzdělávání pracovníků knihoven v oblasti ICT
 - VISK 3 - Informační centra knihoven
 - VISK 5 – RETROKON
 - VISK 6 - Memoriae Mundi Series Bohemica
 - VISK 7 – Kramerius
 - VISK 8 – Informační zdroje a Jednotná informační brána
 - VISK 9 – CASLIN a Národní autority ČR
- Knihovna 21. století – K 21

MÉDIA A AUDIOVIZE

- Program podpory rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin
- Dotace pro oblast kinematografie a médií pro rok 2011
 - Festivaly, přehlídky a výstavy v oblasti kinematografie a médií
 - Semináře, workshopy
 - Odborná periodika a neperiodické publikace

- Dětská mediální a audiovizuální tvorba, výchova dětí a mládeže v oblasti audiovizuální kultury a vzdělávání pedagogů v oblasti médií a audiovizuálním sektoru
- Projekty propagující českou kinematografii, audiovizuální a mediální oblast v zahraničí
- Projekty zabývající se ochranou práv duševního vlastnictví a bojem proti pirátství
- Zpřístupňování kulturního dědictví

CÍRKVE A NÁBOŽENSKÉ SPOLEČNOSTI

- Konkurz na podporu rozvoje náboženských a nábožensko-kulturních aktivit občanských sdružení
- Konkurz na podporu významných kulturních aktivit církví a náboženských společností

Zdroj: Granty a dotace Ministerstva kultury ČR, <http://www.mkcr.cz/granty-a-dotace/default.htm>, cit. 20. 7. 201.

Příloha 3 – Přehled dotací Plzeňského kraje pro rok 2011,
Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu

- Podpora činnosti informačních center na území Plzeňského kraje pro rok 2011
- Program podpory rozvoje venkovského cestovního ruchu v Plzeňském kraji pro rok 2011
- Program podpory spolkové činnosti spojené s prezentací Plzeňského kraje v roce 2011
- Grantový program Plzeňského kraje v oblasti kultury pro rok 2011
- Dotační program Obnova historického stavebního fondu v památkových rezervacích a zónách a staveb drobné architektury na území Plzeňského kraje
- Dotační program Zachování a obnova kulturních památek Plzeňského kraje

Zdroj: Přehled dotací evropských, národních a krajských: zejména pro obce. Plzeň: Oddělení technické podpory a publicity, 24. 1. 2011. 79 s.

Příloha 4 – Operační programy v ČR v období 2007 – 2013

Operační program	%	Příspěvek EU (€)
Cíl Konvergence (celá ČR kromě Prahy)		
OP Podnikání a inovace (OP PI)	11,75	3 041 312 546
OP Výzkum a vývoj pro inovace (OP VVI)	8,00	2 070 680 884
OP Životní prostředí (OP ŽP)	19,00	4 917 867 098
OP Doprava (OP D)	22,25	5 759 081 203
Integrovaný operační program (IOP)	6,00	1 553 010 664
Regionální operační programy (ROP) - 7	18,00	4 659 031 986
<i>ROP Střední Čechy</i>	<i>12,00</i>	<i>559 083 839</i>
<i>ROP Jihozápad</i>	<i>13,30</i>	<i>619 651 254</i>
<i>ROP Severozápad</i>	<i>16,01</i>	<i>745 911 021</i>
<i>ROP Jihovýchod</i>	<i>15,12</i>	<i>704 445 636</i>
<i>ROP Severovýchod</i>	<i>14,09</i>	<i>656 457 606</i>
<i>ROP Moravskoslezsko</i>	<i>15,37</i>	<i>716 093 217</i>
<i>ROP Střední Morava</i>	<i>14,11</i>	<i>657 389 413</i>
OP Technická pomoc (OP TP)	1,00	263 026 044
OP Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ)	7,00	1 837 421 405
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK)	7,00	1 828 714 781
Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost (Praha)		
OP Konkurenceschopnost (OP PK)	70,90	264 072 631
OP Adaptabilita (OP PA)	29,10	108 385 242
Cíl Evropská územní spolupráce (vybrané regiony)		
Přeshraniční spolupráce - 5 OP	90,37	351 589 957
Transnárodní meziregionální spolupráce - 2 OP	9,63	37 461 150
CELKEM		26 691 655 591

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj, Operační programy pro období 2007 - 2013, 2. 3. 2007